

Я. А. Максименко

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ОЧНОЇ Й ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Я. А. Максименко

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ**

Навчальний посібник
для студентів економічних спеціальностей
очної й заочної форми навчання

За редакцією проф. Архієреєва С. І.

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 3 від 22.12.2016 р.

УДК 339.9 (75)
М58

Рецензенти:

І. О. Давидова, доктор економічних наук, професор,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

В. М. Онегіна, доктор економічних наук, професор,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

Максименко Я. А.

М58 Міжнародна економіка: теорія і практичні завдання : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей очної й заочної форми навчання за редакцією проф. Архієреєва С. І. / Я. А. Максименко. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2018. – 124 с.

ISBN 978-617-7377-90-9.

Посібник складається з характеристики основних положень навчальної дисципліни «Міжнародна економіка», переліку рекомендованої до вивчення літератури, списку питань для підготовки до екзамену (заліку). Наведено 30 варіантів індивідуальних розрахункових завдань та вказівки до їх виконання.

Призначається для студентів економічних спеціальностей очної й заочної форми навчання.

Лл. 8. Бібліогр. 57 назв.

УДК 339.9 (75)

ISBN 978-617-7377-90-9

© Максименко Я. А., 2018.

ПЕРЕДМОВА

В сучасних умовах зростає роль міжнародного економічного співробітництва для економічного розвитку країн. Для того щоб міжнародні економічні відносини (МЕВ) стали потужним фактором розвитку національної економіки, необхідно знати економічні закони, за якими функціонують світове господарство та МЕВ. Тому пізнання економічних процесів, що відбуваються на рівні світового господарства і торкаються інтеграції України до світової економічної системи, є вкрай важливим. Міжнародна економіка – фундаментальна економічна дисципліна, вивчення якої є нагальною потребою.

Запропонований навчальний посібник складається з двох розділів. Перший розділ присвячено викладенню теорії міжнародної економіки. Він складається з трьох підрозділів: основи міжнародної економіки, міжнародна мікроекономіка, міжнародна макроекономіка. Кожен підрозділ містить теоретичні положення і практикум, який складається з контрольних запитань і завдань для самоперевірки знань студентів. Другий розділ: практичні завдання – містить варіанти індивідуальних розрахункових завдань та вказівки до їх виконання. Для подальшого вивчення даного курсу наведено список літератури. Навчальний посібник містить також додатки, питання до екзамену (заліку).

Навчальний посібник складено відповідно до навчальної програми курсу «Міжнародна економіка». Вивчення економічних процесів, що протікають на міжнародному рівні і торкаються економіки України як суб'єкта світового господарства сприяє збагаченню знань студентів і формуванню сучасного економічного мислення.

РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Основи міжнародної економіки

Міжнародна економіка як наука

Міжнародна економіка у широкому сенсі – це теорія, що застосовується для вивчення економіки сучасного взаємозалежного світу. Міжнародна економіка у вузькому сенсі – це частина теорії ринкової економіки, що вивчає закономірності взаємодії суб'єктів різних держав у міжнародному обміні товарами, русі факторів виробництва та формуванні міжнародної економічної політики держав.

Предметом міжнародної економіки є:

- закономірності функціонування і розвитку в міжнародному масштабі ринкової системи організації господарського життя;
- закономірності формування сукупних попиту і пропозиції на товари та фактори виробництва, що перебувають у міжнародному обігу;
- інструменти аналізу і програмування відкритої національної економіки, зокрема її реального, бюджетного, грошового і зовнішнього секторів в умовах їх взаємодії з економікою інших країн;
- тенденції розвитку міжнародних фінансових ринків і механізмів, які обслуговують функціонування міжнародної економіки;
- інституційна структура регулювання міжнародної економіки, принципи її формування, тенденції розвитку та шляхи удосконалення.

Базою міжнародної економіки є теорія ринкової економіки, міжнародна мікро- і макроекономіка.

Міжнародна мікроекономіка – це частина теорії міжнародної економіки, що вивчає закономірності руху конкретних товарів і факторів виробництва в міжнародному масштабі. До ключових процесів міжнародної мікроекономіки належать: функціонування світового ринку, міжнародна торгівля товарами, послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародна передача технологій та механізми їх регулювання.

Міжнародна макроекономіка – це частина теорії міжнародної економіки, що вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світової економіки загалом. До ключових процесів міжнародної макроекономіки належать: функціонування та еволюція міжнародної валютно-фінансової системи, формування валютних кур-

сів, платіжний баланс та способи досягнення його збалансованості.

Міжнародна економіка виконує наступні функції: теоретичну, практичну, методологічну, формування наукового економічного мислення.

Світове господарство: сутність, еволюція

Світове господарство – це сукупність національних господарств, що знаходиться в постійній динаміці й характеризується складним взаємовпливом, підкорюється об'єктивним законам ринкової економіки, в результаті чого формується вкрай суперечлива, але разом з тим цілісна світова економічна система.

Основою світового господарства є міжнародний поділ праці, який передбачає процес відокремлення на міжнародному рівні різних видів трудової діяльності, які взаємодіють і взаємодоповнюють один одного, складаючи об'єктивну основу для міжнародного економічного співробітництва.

Виділяють наступні етапи розвитку світового господарства:

- епоха великої Римської імперії (II–III ст. до н.е.), пов'язана з виникненням міжнародної торгівлі;
- епоха великих географічних відкриттів (XV–XVI ст.), що супроводжувалась значним сплеском міжнародної торгівлі;
- епоха після промислового перевороту (XIX ст.), що характеризувалась прискореним рухом капіталу;
- початок XX ст., пов'язаний з поділом світу на соціалістичний та капіталістичний табори;
- 60-ті роки XX сторіччя, пов'язані з появою в світі великої кількості країн, що розвиваються в результаті розпаду колоніальної системи;
- рубіж XX–XXI ст. (сучасний етап), пов'язаний з посиленням процесів інтернаціоналізації та глобалізації економіки, що характеризується зростанням взаємозалежності.

Основні риси сучасного етапу розвитку світового господарства полягають у наступному:

- розвиток міжнародного руху факторів виробництва;
- розвиток міжнародних форм виробництва на підприємствах, що розташовані в різних країнах, в першу чергу, в рамках ТНК (транснаціональних корпорацій);

- спрямованість економічної політики держав на підтримку міжнародного економічного співробітництва;
- виникнення економіки відкритого типу.

До основних тенденцій розвитку сучасного світового господарства належать:

- інтернаціоналізація господарського життя;
- економічна інтеграція;
- глобалізація міжнародних економічних відносин.

Міжнародний поділ праці: економічний зміст і його види

Міжнародний поділ праці базується на суспільному поділі праці за функціональною і територіальною ознаками.

Суспільний поділ праці – відокремлення різних видів трудової діяльності розділяють на три функціональні види:

– загальний – поділ праці за сферами виробництва (видобуток, переробка; промисловість, сільське господарство), пов'язаний з наявністю певної ресурсної бази, а також з природно-географічними умовами виробництва;

– частковий – поділ праці в сферах виробництва, виокремлення певних галузей і підгалузей, видів виробництва, при цьому все більшого значення набувають технологічні, кваліфікаційні фактори;

– одиничний – передбачає поділ праці на окремих операціях і технологічних стадіях всередині підприємства.

Надана класифікація демонструє еволюцію розвитку продуктивних сил суспільства.

Також виділяють види територіального поділу праці:

- міжрегіональний – поділ праці між регіонами однієї країни;
- міжнародний – поділ праці між різними країнами.

Міжнародний поділ праці – це вищий ступінь розвитку суспільного, територіального поділу праці між країнами, що передбачає сталу концентрацію виробництва окремої продукції в різних країнах.

Серед факторів розвитку міжнародного поділу праці можна виділити: природно-географічні, соціально-економічні, науково-технічні, інституційні.

До природно-географічних факторів належать: розміри території, економіко-географічне положення, кліматичні умови, чисельність населення, наявність природних ресурсів тощо.

Серед соціально-економічних факторів слід відзначити такі: рівень економічного розвитку, стан людського капіталу, організація національного виробництва та його ефективність.

Науково-технічні фактори враховують науково-технічні досягнення, рівень розвитку науки і техніки, технологічну структуру економіки.

До інституційних факторів належать розвиток ринкових інститутів, інфраструктури.

Міжнародний поділ праці виступає потужним фактором розвитку національних економік і світового господарства загалом. Участь у міжнародному поділі праці дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів. У сучасних умовах використання переваг міжнародного поділу праці дозволяє країнам більш повно задовільнити зростаючі потреби.

Міжнародна спеціалізація і кооперація та їх взаємозв'язок

Міжнародна спеціалізація і міжнародна кооперація безпосередньо пов'язані з міжнародним поділом праці.

Міжнародна спеціалізація виробництва – форма міжнародного поділу праці, за якою концентрація однорідного виробництва збільшується на базі диференціації національних виробництв, виділенні в самостійні технологічні процеси, окремі галузі та підгалузі виготовлення продуктів в обсягах, вищих за внутрішні потреби, що веде до зростання взаємодоповнення диференційованих національних економік.

Виділяють два напрями міжнародної спеціалізації виробництва – виробничий та територіальний. В свою чергу перший поділяється на міжгалузеву, внутрішньогалузеву спеціалізацію та спеціалізацію окремих підприємств. Другий передбачає спеціалізацію окремих країн, груп країн та регіонів на виробництві певних товарів та їх складових для світового ринку.

Виділяють наступні види міжнародної спеціалізації виробництва:

- предметна спеціалізація – виробництво повністю завершеного товару;
- подетальна спеціалізація – виробництво частин, компонентів товарів;
- технологічна (або постадійна) спеціалізація – здійснення окре-

мих операцій або виконання окремих технологічних процесів.

На спеціалізації виробництва базується міжнародна кооперація виробництва, яка передбачає об'єднання зусиль виробників різних країн для виготовлення кінцевої продукції. Кооперація проявляється на світовому, міжгалузевому, внутрішньогалузевому рівні.

Виділяють три основні форми кооперування:

- здійснення спільних програм;
- договірна спеціалізація;
- створення спільних підприємств.

Спільні програми реалізуються у двох формах: підрядне кооперування, за якого виконавець виконує певні роботи з виробництва деталей, вузлів, які є частиною продукції замовника; організація спільного виробництва шляхом об'єднання ресурсів партнерів з закріпленням за ними відповідальності за виробництво певної частини продукту.

Суть договірної спеціалізації полягає у розмежуванні виробничих програм і встановленні кожному учаснику певного асортименту випуску кінцевої продукції для зменшення конкуренції між учасниками кооперування.

Спільне підприємство – це підприємство, яке функціонує на базі об'єднання партнерів на пайовій основі, спільного управління підприємством, розподілу прибутку згідно з умовами договору.

Міжнародна кооперація виробництва охоплює різні сфери співробітництва, серед них:

- виробничо-технічне співробітництво, що передбачає розроблення і погодження технологічних процесів, якості продукції, виконання будівельно-монтажних робіт, удосконалення управління виробництвом тощо;
- співробітництво у сфері реалізації кооперованої продукції;
- співробітництво у післяпродажному обслуговуванні продукції.

Міжнародна кооперація виробництва, базуючись на міжнародній спеціалізації, самостійно існувати не може. Взаємозв'язок і взаємообумовленість міжнародної спеціалізації і кооперації виробництва забезпечує єдність світового процесу виробництва.

Світовий ринок: сутність, еволюція, класифікація

Світовий ринок – це система сталих товарно-грошових відносин між країнами, що заснована на міжнародному поділі праці та спеціалізації.

Становлення світового ринку проходить в декілька етапів. Першим етапом світового ринку є внутрішній ринок, на якому здійснюються торговельні операції всередині країни.

Наступним етапом є національний ринок – це внутрішній ринок, частина якого зорієнтована на іноземних споживачів.

Національний ринок поступово перетворився в міжнародний ринок, який являє собою частину національних ринків, що тісно пов'язана з зарубіжними ринками. Останній згодом еволюціонував в світовий ринок.

Характерні риси світового ринку:

- він є категорією товарного виробництва, що вийшло за національні рамки в пошуку збуту своєї продукції;
- він проявляється в міжнародному переміщенні товарів, що знаходяться під впливом і внутрішнього, і зовнішнього попиту і пропозиції;
- оптимізує використання факторів виробництва, сприяючи підвищенню ефективності їх використання;
- виконує сануючу функцію, вибраковуюючи з міжнародного обміну товари і їх виробників, які не в змозі витримати конкурентного тиску;
- рух товарів знаходиться під впливом не тільки економічних факторів, а і зовнішньоекономічної політики держав.

На сучасному етапі розвитку світової економіки під впливом поглиблення міжнародного поділу праці національні ринки все більш переплітаються, становлячи підсистему світового ринку.

Розрізняють наступні види ринків: товарів, послуг, капіталу, робочої сили, технологій, валюти, фінансових інструментів.

Головною ознакою існування світового ринку є переміщення товарів та послуг між країнами. Міжнародна торгівля – сфера міжнародних товарно-грошових відносин, яка є сукупністю зовнішньої торгівлі всіх країн світу. Міжнародна торгівля складається з двох зустрічних потоків товарів – експорту та імпорту і характеризується торговим са-

льдо і торговим оборотом.

Експорт – продаж та вивезення товару за кордон.

Імпорт – купівля та ввезення товару з-за кордону.

Торгове сальдо – різниця вартісних обсягів експорту та імпорту.

Торговий оборот – сума вартісних обсягів експорту та імпорту.

Вказані поняття є ключовими в характеристиці міжнародної торгівлі та застосовуються для всебічного її аналізу.

Міжнародні економічні відносини: форми, ознаки

Міжнародні економічні відносини виступають підсистемою світового господарства. МЕВ – це система економічних зв'язків між національними економіками окремих країн, відповідними суб'єктами господарювання.

МЕВ об'єктивно витікають із міжнародного поділу праці, спеціалізації. Вони виникають у зв'язку з виходом економічної діяльності за кордони держав і утворюються в процесі взаємодії економічних суб'єктів різних країн в єдиному глобальному процесі відтворення.

Основними формами МЕВ є: міжнародна торгівля товарами та послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародна передача технології, міжнародні валютно-фінансові відносини.

Головними суб'єктами МЕВ в сучасних умовах виступають: національні господарства; регіональні інтеграційні угруповання країн (ЄС, НАФТА та інші); транснаціональні корпорації (ТНК), міжнародні організації (ООН, МВФ та інші), фізичні або юридичні особи, які беруть участь у здійсненні міжнародних господарських контрактів, угод та договорів.

Об'єктами МЕВ є товари, послуги, капітал, робоча сила, технології, фінансові інструменти, валюта.

До основних ознак міжнародних економічних відносин слід віднести наступні:

- основу міжнародних економічних відносин складають міжнародний поділ праці і обмін, які передбачають, що виробництво і споживання різних країн пов'язані між собою;
- учасники міжнародних економічних відносин діють як відносно незалежні суб'єкти;
- в міжнародних економічних відносинах найбільш повно діють

закони попиту, пропозиції, ринкового ціноутворення;

- міжнародні економічні відносини характеризуються конкуренцією більш жорсткою, ніж на внутрішньому ринку,
- форми міжнародних економічних відносин пов'язані з функціонуванням відповідних світових ринків,
- міжнародні економічні відносини передбачають власну інфраструктуру, міжнародні, регіональні, державні механізми регулювання.

Розвиток МЕВ залежить від ряду факторів: природних, географічних, виробничих, технологічних, наукових, інформаційних, соціальних, політичних, правових тощо.

Економічна інтеграція: передумови, цілі, етапи

Економічна інтеграція – процес економічної взаємодії країн, що приводить до зближення господарських механізмів, приймає форму міждержавних угод і узгоджено регульований міждержавними органами.

Передумови інтеграції:

- близькість рівнів економічного розвитку країн;
- близькість ступеня розвитку ринкових відносин;
- географічна близькість;
- наявність історично сформованих економічних і культурних зв'язків;
- спільність проблем, що стоять перед країнами;
- демонстраційний ефект;
- ефект доміно.

Цілі інтеграції:

- сприяння структурній перебудові економіки;
- підтримка молодих галузей національної промисловості;
- використання переваг економіки масштабу, що дозволить розширити розміри ринку і збільшити міжнародне переміщення факторів виробництва, а також скоротити трансакційні витрати;
- вирішення завдань торгової політики;
- створення сприятливого зовнішньополітичного середовища, зміцнення взаєморозуміння і співробітництва країн.

Виділяють наступні етапи економічної інтеграції:

перший етап характеризується створенням преференційних торгових угод, відповідно до яких країни надають більш сприятливий ре-

жим одна одній, ніж третім країнам. При цьому національні митні тарифи кожної з країн зберігаються.

Другий етап – створення зони вільної торгівлі, що передбачає повне скасування митних тарифів у взаємній торгівлі при збереженні національних митних тарифів у відносинах з третіми країнами.

Третій етап – створення митного союзу – узгоджене скасування національних митних тарифів і введення загального митного тарифу і єдиної системи нетарифного регулювання торгівлі по відношенню до третіх країн.

Четвертий етап – створення спільного ринку, при якому свобода руху товарів і послуг доповнюються свободою руху факторів виробництва.

П'ятий етап – економічний союз, який передбачає поряд із загальним митним тарифом і вільним рухом товарів і факторів виробництва також і координацію макроекономічної політики й уніфікацію законодавств у ключових областях – валютній, бюджетній, грошовій.

Найбільш розвинутим у світі інтеграційним угрупованням, що пройшло всі етапи інтеграції, є Європейський Союз.

Глобалізація міжнародних економічних відносин: сутність, фактори, наслідки

Глобалізація міжнародних економічних відносин – об'єктивний процес посилення взаємозв'язків і взаємозалежностей між різними формами міжнародних економічних відносин.

Глобалізація проявляється в інтенсифікації всіх форм міжнародного економічного співробітництва, таких як: міжнародна торгівля товарами і послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна передача технологій, міжнародна міграція робочої сили, міжнародні валютно-фінансові відносини. Одним із проявів глобалізації виступає стрімкий розвиток міжнародного підприємництва, в першу чергу, за рахунок функціонування і розширення сфер впливу ТНК.

До факторів, що обумовлюють глобалізацію, належать наступні: виробничо-технологічні; науково-технічні; економічні; інформаційні; соціологічні; політичні; екологічні.

Глобалізація – складне, багаторівневе явище, яке відбувається на рівнях:

- мікрорівні – рівні окремих підприємств;

- мезорівні – рівні окремих ринків;
- макрорівні – рівні національної, регіональної економіки.

Процес глобалізації нерозривно пов'язаний з інтернаціоналізацією господарського життя, економічною інтеграцією.

Глобалізація – всеохоплюючий процес, в якому беруть участь всі країни світу. Однак ступінь і характер участі країн в цих процесах суттєво відрізняється, що позначається і на наслідках глобалізаційних процесів для певних країн.

Глобалізація суттєво впливає як на економіку окремих країн, так і на світове господарство в цілому.

Позитивні наслідки глобалізації:

- глобалізація сприяє більш ефективному використанню ресурсів на основі міжнародного розподілу праці і міжнародної спеціалізації;
- глобалізація посилює міжнародну конкуренцію;
- глобалізація позитивно впливає на економічне зростання за рахунок використання позитивного ефекту масштабу;
- розповсюдження новітніх технологій;
- можливість мобілізувати значні фінансові ресурси;
- глобалізація створює основу для вирішення глобальних проблем.

Негативні наслідки глобалізації:

- збільшення нерівності економічного розвитку в світі, розподілу переваг глобалізації для різних країн;
- посилення соціальної поляризації;
- втрата контролю держав над економічними процесами;
- посилення розриву між реальним і фінансовим секторами економіки;
- негативний вплив на навколишнє середовище.

Міжнародні економічні організації і їх функції

Важливу роль в координації міжнародних економічних відносин відіграють міжнародні економічні організації. Наприкінці ХХ сторіччя найважливіші функції з регулювання міжнародного економічного співробітництва сконцентрувались в рамках невеликої кількості організацій. Ключове місце серед них займають Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економі-

чного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Організація Об'єднаних Націй (ООН).

МВФ – спеціалізована установа системи ООН, міжнародна організація зі сприяння розвитку міжнародної торгівлі та валютному співробітництву. Створений на міжнародній конференції в Бреттон-Вудсі (США) в 1944 р. До основних функцій МВФ належать:

- сприяння міжнародному валютному співробітництву шляхом проведення консультацій і взаємодії з валютних проблем;
- контроль за валютними курсами, макроекономічною політикою, розвитком міжнародної економіки в цілому;
- створення сприятливих умов для збалансованого розвитку міжнародної торгівлі;
- надання фінансової допомоги державам-учасникам для досягнення збалансованості платіжного балансу;
- надання технічної допомоги країнам з питань фінансів, статистики, банківського регулювання, платіжного балансу.

Світовий банк – спеціалізована установа ООН, був заснований в липні 1944 р. на валютно-фінансовій Бреттон-Вудській конференції. До складу Світового банку входить п'ять організацій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороннє агентство з гарантії інвестицій (БАГІ), Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС). Його метою є надання позик країнам для здійснення реформ економічного і соціального характеру, сприяння економічному зростанню, зниження рівня бідності в країнах, що розвиваються, покращення умов життя людей, надання допомоги для інтегрування країн до світової економіки.

ЄБРР – це міжнародна кредитно-фінансова організація, створена у 1991 р. Мета ЄБРР – сприяння економічним реформам у країнах Східної і Центральної Європи, розвитку приватного підприємництва. Здійснює фінансування недержавного сектора, інфраструктури, дослідних робіт, підготовку кадрів.

СОТ – законодавча та інституційна основа міжнародної торгової системи, механізмів багатостороннього узгодження і регулювання політики країн-членів у галузі торгівлі товарами і послугами, врегулювання торгових суперечок і розробки стандартної зовнішньоторгової документації.

СОТ була створена в 1995 році. Регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ здійснюється на базі основних правил і принципів. Одним з найважливіших є принцип торгівлі без дискримінації. Він означає, що всі контрактні сторони-члени СОТ зобов'язані надавати одна одній однаково сприятливі умови. Таким чином, жодна країна не повинна робити винятки для іншої або застосовувати щодо неї дискримінаційний підхід.

Також важливу роль відіграє принцип лібералізації міжнародної торгівлі, який полягає в проведенні багатосторонніх переговорів з метою зниження митних тарифів і нетарифних обмежень.

Наступний принцип – це передбачуваність торгової політики, який полягає в проведенні торгової політики у відповідності до встановлених правил і недопущення одностороннього порушення зобов'язань.

Важливим принципом виступає сприяння конкуренції, що означає відмову від методів нечесної конкуренції, таких як демпінг або експортна субсидія.

ОЕСР – це міжнародна організація, створена в 1961 році. Договір про ОЕСР був підписаний 14 грудня 1960 р. в Парижі на базі Європейської організації економічного співробітництва. Основні цілі: вклад в розвиток світової економіки, забезпечення сталого економічного зростання, зайнятості, підвищення рівня життя, надання допомоги країнам, що розвиваються, сприяння розвитку світової торгівлі.

ООН – міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 р. на конференції у Сан-Франциско. Основні цілі ООН: підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки, розвиток міжнародного співробітництва між державами світу в рішенні проблем економічного, соціального, гуманітарного характеру.

До економічних функцій ООН належать: здійснення міжнародного співробітництва в рішенні глобальних економічних проблем, надання допомоги, сприяння розвитку країн.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення міжнародної економіки. Які основні функції вона виконує?
2. У чому відмінність між міжнародною макро- та мікроекономікою?
3. Виявіть взаємозв'язок між міжнародним поділом праці, міжнародною спеціалізацією і міжнародною кооперацією.
4. Розкрийте сутність і еволюцію світового господарства. Які характерні риси сучасного етапу розвитку світового господарства?
5. Назвіть і охарактеризуйте конкретні форми міжнародних економічних відносин.
6. Дайте визначення світовому ринку. Які його характерні риси?
7. Що таке економічна інтеграція і які її основні етапи?
8. Які основні передумови і цілі інтеграції?
9. В чому полягає сутність глобалізації як економічного явища? Які переваги і недоліки глобалізації можна виділити?
10. Назвіть основні міжнародні економічні організації і розкрийте сфери їх впливу.

11. Міжнародний поділ праці – це:

а) вищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін між ними випущеною продукцією визначеної кількості та якості;

б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;

в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;

г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

12. До ключових процесів міжнародної мікроекономіки не належать:

- а) міжнародна передача технологій;
- б) функціонування світового ринку;

- в) формування валютних курсів;
- г) міжнародна торгівля товарами.

13. Міжнародна макроекономіка вивчає:

- а) діяльність великих підприємств;
- б) поведінку закритої національної економіки;
- в) функціонування відкритих національних економік та світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків;
- г) закономірності руху між країнами конкретних товарів, факторів виробництва та їхні ринкові характеристики.

14. До основних рис світового ринку не належить:

- а) товарне виробництво, що вийшло за межі національних кордонів в пошуках збуту продукції;
- б) міждержавний рух товарів, що знаходяться під впливом не тільки внутрішнього, але й зовнішнього попиту та пропозиції;
- в) оптимізація факторів виробництва, що використовуються;
- г) самостійна міжнародна фінансова сфера, що не пов'язана з обслуговуванням руху товарів та послуг.

15. Світове господарство – це:

- а) розділ економічної теорії;
- б) сукупність національних економік країн світу, що пов'язані між собою мобільними факторами виробництва;
- в) міжнародний обмін товарами;
- г) синонім міжнародного поділу праці.

16. До передумов глобалізації належить:

- а) міжнародний поділ праці та його кооперація;
- б) активізація МЕВ, зниження митних тарифів, транспортних витрат;
- в) розвиток засобів комунікацій;
- г) всі відповіді правильні.

17. Що належить до передумов інтеграції:

- а) сприяння структурній перебудові економіки;
- б) відтік ресурсів з менш економічно розвинених країн у більш розвинені;
- в) близькість рівнів економічного розвитку й ступеня розвитку ринкових відносин;
- г) рішення завдань торговельної політики.

18. Що належить до цілей інтеграції:

- а) використання позитивного ефекту масштабу;

- б) географічна близькість;
- в) спільність проблем;
- г) збільшення кількості поглинань компаній.

19. До позитивних наслідків глобалізації не належать:

- а) збільшення асортименту товарів, що стають доступні споживачам;
- б) створення нових робочих міст;
- в) диспропорціональність економічного розвитку;
- г) немає правильної відповіді.

20. Основні принципи СОТ такі:

- а) торгівля без дискримінації;
- б) лібералізація міжнародної торгівлі;
- в) передбачуваність торгової політики;
- г) всі відповіді правильні.

1.2. Міжнародна мікроекономіка

Теорія міжнародної торгівлі меркантилістів

Однією з перших економічних теорій, що аналізували роль міжнародної торгівлі в економічному розвитку країн, була теорія меркантилізму. Її засновниками були Томас Ман, Чарльз Давінант, Жан Батіст Кольбер, Вільям Петті. Ця економічна теорія пояснювала зовнішню торгівлю у період розвитку та занепаду середньовічного феодалізму в Європі (1500-1800 рр.), коли утворювалися та зміцнювались європейські держави. У цих умовах виникла потреба в економічній теорії, яка б обґрунтувала необхідність економічного виходу національних держав на зовнішні ринки. Такою теорією стала теорія меркантилізму.

Меркантилісти розглядали економічні процеси в статиці. Багатство країни представники меркантилізму ототожнювали з кількістю золота та срібла, якою вона володіє. Оскільки у світі існує обмежена кількість багатства (золота та срібла), то багатство однієї країни може збільшуватись тільки за рахунок зубожіння інших країн, тобто внаслідок перерозподілу.

На думку меркантилістів, економічна система складається з трьох секторів: виробничого, сільськогосподарського та іноземних колоній. Для ефективного функціонування економічної системи найважливішими були торговці, їхня праця розглядалась як основний фактор виробництва.

Держава для зміцнення економічних позицій повинна вживати таких заходів:

1. Підтримувати позитивний торговий баланс – більше експортувати товарів, ніж імпортувати, оскільки у цьому випадку вона одержить приплив золота у вигляді платежів, яке буде надходити з країн, що мають дефіцит торгового балансу. Підтримка позитивного сальдо торгового балансу дозволить, крім того, збільшити внутрішні витрати, виробництво та зайнятість.

2. Здійснювати регулювання зовнішньої торгівлі для забезпечення позитивного сальдо торгового балансу за допомогою квот, тарифів та інших інструментів торгової політики з метою зменшення імпорту та надавати субсидії більшій частині експортних виробництв задля стимулювання експорту.

3. Заборонити або обмежити експорт сировини та дозволити безмитний імпорт сировини, якої немає всередині країни, що дасть змогу акумулювати золото та підтримувати на низькому рівні експортні ціни на готову продукцію.

4. Заборонити будь-яку торгівлю колоній з іншими країнами, крім метрополій, які мають виняткове право перепродажу колоніальних товарів за кордон і заборонити колоніям виробляти готові товари, перетворюючи їх на постачальників сировини до метрополій.

Теорія меркантилізму базувалась на припущенні, що економічна система функціонувала в умовах неповної зайнятості, внаслідок чого приплив додаткового золота з-за кордону міг в поєднанні з надлишковою робочою силою збільшити виробництво. В іншому випадку, приплив золота викликав би зростання інфляції при неефективному використанні.

Меркантилісти зробили вагомий внесок в теорію міжнародної торгівлі, вперше підкреслили значущість міжнародної торгівлі для економічного росту країн та розробили одну з можливих моделей її розвитку. Також вперше вони спробували описати платіжний баланс. Недоліком теорії меркантилізму є те, що вони вважали, що багатство однієї країни може бути досягнуто тільки за рахунок зубожіння іншої, тобто за рахунок перерозподілу, не враховували, що розвиток країн можливий за рахунок нарощування багатства, при цьому всі країни, що беруть участь у міжнародній торгівлі, отримують вигоду.

Теорія абсолютних переваг А. Сміта

Наступним етапом еволюції теорій міжнародної торгівлі стала теорія абсолютних переваг, розроблена Адамом Смітом. Критикуючи твердження меркантилістів про те, що багатство країни залежить від володіння золотом, яке надходить до країни внаслідок перевищення експорту над імпортом, А. Сміт сформулював, що добробут націй залежить від здатності виробляти кінцеві товари та послуги. Сміт вважав, що основою багатства націй та народів є міжнародний поділ праці та відповідна йому спеціалізація різних країн на виробництві тих товарів, щодо яких вони мають абсолютні переваги. Політика державного невтручання в економіку створює найкращі умови для розвитку виробництва.

Теорія абсолютних переваг базується на таких припущеннях:

- 1) єдиним фактором виробництва є праця;
- 2) повна зайнятість, тобто усі наявні трудові ресурси використовуються у виробництві товарів;
- 3) в міжнародній торгівлі беруть участь тільки дві країни, які виробляють та торгують одна з одною тільки двома товарами;
- 4) витрати виробництва – постійні, а їх зниження збільшує попит на товар;
- 5) ціна одного товару виражена у кількості праці, затраченої на виробництво іншого;
- 6) транспортні витрати на перевезення товару з однієї країни до іншої дорівнюють нулю;
- 7) зовнішня торгівля вільна від обмежень та регламентацій.

Теорія абсолютних переваг: країни експортують ті товари, які вони виробляють з меншими витратами (у виробництві яких вони мають абсолютну перевагу), та імпортують ті товари, що виробляються іншими країнами з меншими витратами (у виробництві яких абсолютна перевага належить їхнім торговим партнерам).

Оскільки праця – єдиний фактор виробництва, остільки умова абсолютної переваги означає, що одній країні необхідно менше часу на виробництво одиниці товару, ніж іншій.

Перевагою теорії абсолютних переваг є те, що вона базується на трудовій теорії вартості та підтверджує переваги поділу праці не тільки на національному, але й на міжнародному рівні.

Недоліком цієї теорії для пояснення міжнародної торгівлі є те, що вона не відповідає на запитання, чому країни торгують між собою навіть за умови відсутності абсолютної переваги у виробництві тих чи інших товарів, тобто коли одна з країн має абсолютні переваги у виробництві всіх товарів, а інша країна не має абсолютної переваги у виробництві жодного товару.

Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо

Теорія абсолютних переваг Адама Сміта була розвинута Давидом Рікардо. Він довів, що торгівля буде вигідна кожній з двох країн, навіть у тому випадку, якщо одна з них не має абсолютних переваг у виробництві жодного з товарів. Таким чином, абсолютні переваги є лише частковим випадком загального правила.

Теорія порівняльних переваг базується на тих самих припущеннях, що і теорія абсолютних переваг, але додатково вводиться поняття альтернативних витрат.

Альтернативні витрати – це порівняння цін одиниць двох товарів на внутрішньому ринку, виражених через кількість робочого часу, витраченого на їх виробництво.

Альтернативна ціна – це робочий час, потрібний для виробництва одиниці одного товару, виражений через робочий час, необхідний для виробництва одиниці іншого товару.

Теорія порівняльних переваг полягає у наступному: якщо країни спеціалізуються на виробництві тих товарів, які вони можуть виробляти з відносно меншими витратами порівняно з іншими країнами (або, з меншими альтернативними витратами), то торгівля буде взаємовигідною для обох країн, незалежно від того, чи є виробництво в одній з них абсолютно ефективнішим, ніж в іншій.

Д. Рікардо науково обґрунтував існування виграшу від торгівлі, який можна розглядати з двох боків: з боку зниження витрат праці, з боку зростання споживання.

Переваги теорії порівняльних переваг полягають у наступному:

1. Вперше описала баланс сукупного попиту та сукупної пропозиції.

2. Довела існування вигоди від спеціалізації та торгівлі для усіх країн-учасниць, а не тільки для однієї країни за рахунок того, що інші зазнають втрат. Чим менше обмежень в торгівлі, тим більші можливос-

ті виграшу.

3. Дає змогу вести науково обґрунтовану зовнішньоекономічну політику.

До недоліків теорії порівняльних переваг належать:

1. Не враховує транспортних витрат, які можуть привести до не-ефективності торгівлі, навіть за наявності порівняльних переваг по витратах праці на їх виробництво.

2. Ігнорує вплив зовнішньої торгівлі на розподіл доходів всередині країни, коливання цін та заробітної плати, інфляцію та міжнародний рух капіталу.

3. Базується на припущенні про існування тільки одного фактора виробництва – праці.

4. Ігнорує існування таких важливих передумов міжнародної торгівлі, як відмінності у забезпеченості країн факторами виробництва.

5. Не пояснює торгівлю між приблизно однаковими за економічним розвитком країнами, жодна з яких не має відносної переваги перед іншою.

6. Базується на передумові повної зайнятості, яка означає, що вивільнені робітники однієї галузі одразу можуть знайти собі роботу в іншій, більш ефективнішій.

Теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера – Оліна

А. Сміт та Д. Рікардо пояснювали міжнародну торгівлю різними абсолютними та порівняльними витратами праці у виробництві товарів у різних країнах. Послідовники засновників класичної школи почали пояснювати міжнародну торгівлю через теорію факторів виробництва. У середині 20-х рр. ХХ сторіччя шведські економісти-неокласики Елі Хекшер та Бертіль Олін розробили теорію співвідношення факторів виробництва, яка отримала назву теорії Хекшера – Оліна. Теорія заснована на тих самих припущеннях, що і теорії А. Сміта і Д. Рікардо, але у виробництві бере участь, крім праці, також і капітал. Теорія Хекшера – Оліна не тільки визнає, що міжнародна торгівля базується на порівняльних перевагах, а і виводить причину існування порівняльних переваг, яка полягає у різниці в забезпеченості країн факторами виробництва.

В даній теорії вводяться такі поняття, як фактороінтенсивність та факторонасиченість.

Фактороінтенсивність – це показник, який визначає відносні витрати факторів виробництва на виробництво певного товару.

Товар є капіталомістким, якщо співвідношення витрат капіталу і праці на його виробництво більше, ніж співвідношення цих витрат на виробництво іншого товару.

Факторонасиченість – це показник, який визначає відносну забезпеченість країни факторами виробництва.

Факторонасиченість можна визначити двома способами: шляхом врахування відносних цін факторів виробництва; шляхом врахування абсолютних розмірів факторів виробництва.

Країна є капіталонасиченою, якщо співвідношення ціни капіталу і ціни праці в неї менше порівняно з іншою країною.

Також країна вважається капіталонасиченою, якщо співвідношення між загальним обсягом капіталу та загальним обсягом праці у неї більше, ніж у іншій країні.

Теорія Хекшера – Оліна: кожна країна експортує ті фактороінтенсивні товари, для виробництва яких вона володіє відносно надлишковими факторами виробництва, та імпортує ті товари, для виробництва яких використовуються відносно дефіцитні для неї фактори виробництва.

Положення теорії Хекшера – Оліна згодом були математично підкріплені Полом Самуельсоном. Пол Самуельсон сформулював і довів теорему вирівнювання цін на фактори виробництва.

Теорема вирівнювання цін на фактори виробництва або теорема Хекшера – Оліна – Самуельсона: міжнародна торгівля приводить до вирівнювання відносних цін на гомогенні фактори виробництва у країнах, що торгують.

Отже, теорії абсолютних та порівняльних переваг пояснювали міжнародну торгівлю різницею у витратах праці на виробництво певних товарів, а теорія співвідношення факторів виробництва виявляє причину існування абсолютних та порівняльних переваг в різних країнах. І причина ця полягає у різниці в забезпеченості країн факторами виробництва. Недоліки теорії випливають з припущень, на яких вона базується, а саме: вона виходила з існування однакової технології в обох країнах, однакових смаків споживачів, відсутності транспортних витрат, абсолютної внутрішньої мобільності факторів виробництва і товарів, відсутності міжнародного руху факторів виробництва, торгових обмежень, не враховувала різні абсолютні розміри факторів виробництва в різних країнах.

Парадокс Леонтьєва

Теорія Хекшера – Оліна була багаторазово перевірена емпірично. Серед досліджень, присвячених практичній перевірці положень теорії Хекшера – Оліна, важливе місце займає робота американського вченого російського походження Василя Леонтьєва, виконана у 1953 році. Він проаналізував висновок теорії Хекшера – Оліна про те, що країни експортують товари, у виробництві яких інтенсивно використовуються надлишкові й тому дешевші для них фактори виробництва, та імпортує товари, у виробництві яких застосовуються дефіцитні фактори виробництва.

США вважалися капіталонасиченою країною, тому мали б експортувати капіталомісткі товари. На базі структури експорту США у 1947 р., В. Леонтьєв розрахував витрати капіталу та праці, необхідні для виробництва експортних товарів вартістю в 1 млн дол. США. Також були обчислені витрати капіталу та праці, необхідні для виробництва американських товарів, що конкурують з імпортом, причому зі структури імпорту були виключені деякі товари, які у США не вироблялись (наприклад, олово, кава тощо). Результатом досліджень стало порівняння співвідношення капіталу та праці, необхідних для виробництва одиниці американського експорту, із співвідношенням капіталу та праці, потрібних для виробництва одиниці американського імпорту.

Парадокс Леонтьєва: теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера – Оліна не підтверджується на практиці: працenasичені країни експортують капіталомістку продукцію, тоді як капіталонасичені – працемістку.

У 1956 р. Леонтьєв повторив свої розрахунки, використовуючи дані за 1951 р., щоб усунути вплив післявоєнного періоду. Американський експорт знову виявився менш капіталомістким порівняно з американським імпортом, але лише на 6 %. Для 1962 р. результат був ще парадоксальнішим: американський імпорт виявився на 27 % більш капіталомістким порівняно з експортом. Розрахунки аналогічних показників для деяких інших країн підтверджували висновки Леонтьєва.

Такі результати викликали наукову дискусію. До аргументів проти парадокса Леонтьєва належать наступні:

1) необхідно розрізняти висококваліфіковану та низькокваліфіковану робочу силу. США експортували товари висококваліфікованої праці, витрати на неї можна розглядати як капітал;

2) в США існував високий попит на імпорту високотехнологічну продукцію, яка потребує значних витрат капіталу на її створення;

3) США імпортують значну кількість сировини, видобування якої вимагає значних витрат капіталу;

4) не враховувався факт існування імпортного тарифу на працемісткі товари для захисту працемістких галузей американської промисловості від іноземної конкуренції, що перешкоджало імпорту даних товарів;

5) один і той самий товар може бути працемістким у працenasиченій країні та капіталомістким – у капіталонасиченій країні в умовах високої еластичності взаємозамінюваності факторів виробництва.

Таким чином, незважаючи на те, що численні емпіричні тести поставили під сумнів справедливість теорії Хекшера – Оліна, врахування певних факторів підтвердили справедливість теорії співвідношення факторів виробництва. Парадокс Леонтьєва продовжує служити важливим попередженням від прямолінійного використання теорії Хекшера – Оліна на практиці, яка займає важливе місце в аналізі міжнародної торгівлі.

Митний тариф: функції і вплив на економіку малої і великої країни

Митний тариф – це систематизований перелік ставок мит, якими обкладаються товари під час перетину митного кордону держави.

Мито – обов’язковий платіж, що підлягає сплаті при експорті чи імпорту товару на митну територію країни.

Мита виконують наступні функції:

– фіскальну, оскільки вони є однією із статей доходної частини державного бюджету. Цю функцію виконують і експортні, і імпорнтні мита;

– протекціоністську, тому що вони є інструментом захисту місцевих виробників від іноземної конкуренції. Цю функцію виконують імпорнтні мита;

– балансувальну, оскільки вони балансують ціни на внутрішньому і зовнішньому ринках. Дану функцію виконують експортні мита.

Вплив імпорнтного тарифу на економіку країни залежить від того, яке місце займає країна на світовому ринку, тобто країна мала чи велика.

Вплив імпортного тарифу на економіку малої країни.

Малою країною вважається країна, якщо зміна попиту з її боку на імпортні товари не впливає на зміну світових цін.

Лінії S_D та D_D – графіки внутрішньої пропозиції та внутрішнього попиту відповідно (рис. 1). В умовах вільної торгівлі світова пропозиція товару необмежена за ціною P_w . Крива пропозиції представлена горизонтальною лінією S_w . За світовою ціною P_w внутрішнє виробництво складає Q_1 одиниць товару, а внутрішнє споживання – Q_4 одиниць товару. Q_1Q_4 одиниць товару імпортується.

Після введення імпортного тарифу внутрішня ціна імпортного товару збільшиться на величину тарифу t та дорівнюватиме P_{w+t} . Крива сукупної пропозиції переміщується вгору на рівень S_t . Внутрішнє виробництво зростає до рівня Q_2 , а внутрішній попит зменшується до рівня Q_3 . Імпорт скорочується до рівня Q_2Q_3 .

В результаті зростання внутрішньої ціни через введення імпортного тарифу відбувається зменшення надлишку споживача на величину, що дорівнює сумі сегментів $a + b + c + d$.

В результаті введення імпортного тарифу виникає дві групи економічних ефектів – ефекти перерозподілу (ефект доходів і ефект переділу) і ефекти втрат (ефект захисту і ефект споживання):

– ефект доходів відображає обсяг збільшення доходів державного бюджету. Графічно даний ефект представлений чотирикутником c . Ефект доходів не є втратою для економіки країни, але є втратою для споживачів, оскільки їхні доходи вилучаються державою в бюджет. Відбувається перерозподіл доходів із приватного до державного сектору;

– ефект переділу відображає перерозподіл доходів від споживачів до внутрішніх виробників товару, що конкурує з імпортом і графічно представляється чотирикутником a ;

– ефект захисту відображає економічні втрати для економіки країни, викликані необхідністю збільшення внутрішнього виробництва товару при більш високих витратах під захистом тарифу. При цьому використовуються ресурси, які не придатні для виробництва даного товару, що сприяє експансії неефективних виробництв. Втрати економіки представлені трикутником b ;

– ефект споживання відображає економічні втрати, пов'язані зі зменшенням споживання внаслідок зростання ціни товару на внутрішньому ринку. Даний ефект показаний трикутником d .

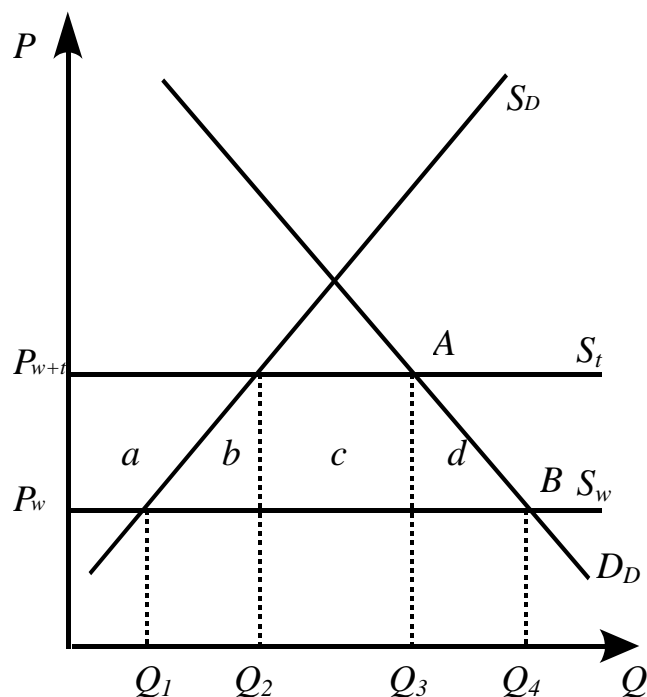

Рисунок 1 – Вплив імпортного тарифу на економіку малої країни

Таким чином, введення імпортного тарифу в малій країні позитивного ефекту не викликає, тому в такому випадку тариф краще не запроваджувати. Велика країна може отримати вигаш від введення тарифу.

Вплив імпортного тарифу на економіку великої країни.

Великою країною вважається країна, якщо зміна попиту з її боку на імпортні товари впливає на зміну світових цін.

Ефекти тарифу в великій країні співпадають з ефектами тарифу малої країни. На відміну від малої країни, введення імпортного тарифу великою країною призводить до зменшення рівня світової ціни, що обумовлює різницю в оцінці ефекту доходів. Ефект доходів розпадається на дві частини: ефект внутрішніх доходів та ефект умов торгівлі. Ефект внутрішніх доходів полягає в перерозподілі доходів від споживачів до державного бюджету великої країни, ефект умов торгівлі – в перерозподілі доходів від іноземних виробників до державного бюджету великої країни. Введення імпортного тарифу великою країною може мати позитивні наслідки за рахунок ефекту умов торгівлі. Тариф доцільно запроваджува-

ти у тому випадку, коли втрати від ефектів захисту та споживання менше, ніж вигаш від ефекту умов торгівлі.

Квота та її наслідки

Квота – це кількісне нетарифне обмеження імпорту чи експорту товару певною кількістю або вартістю протягом певного періоду часу.

Лінії S_D та D_D – графіки внутрішньої пропозиції та внутрішнього попиту відповідно (рис. 2).

Пропозиція з-за кордону до введення імпортової квоти необмежена і становить S_w за світовою ціною P_w . За світовою ціною P_w внутрішнє виробництво становить Q_1 одиниць товару, внутрішнє споживання становить Q_4 одиниць товару, імпорт, відповідно, Q_1Q_4 одиниць товару.

Після введення імпортової квоти в розмірі Q_2Q_3 внутрішні ціни на ринку підвищуються та становитимуть P_q . Крива сукупної пропозиції переміститься вгору на рівень S_i . Більш висока внутрішня ціна стимулюватиме зростання внутрішнього виробництва до рівня Q_2 , але разом з цим, внутрішнє споживання знизиться до рівня Q_3 , імпорт зменшиться до розмірів квоти Q_2Q_3 .

Як й у випадку імпортного тарифу скорочення надлишку споживача становитиме суму сегментів $a + b + c + d$, де сегмент a – ефект перерозподілу, сегмент c – ефект доходів, сегмент b – ефекту захисту, сегмент d – ефект споживання. Сукупні економічні втрати складуть $b + d$.

Отже, у випадку квоти виникають такі самі ефекти, як і у випадку імпортного тарифу, однак існують відмінності в оцінці ефекту доходів. У випадку імпортного тарифу ефект доходів полягає у перерозподілі доходів від споживачів до державного бюджету; у випадку імпортової квоти – в перерозподілі доходів від споживачів до компаній, що імпортують товар, які купують Q_2Q_3 товару за світовою ціною P_w і продають за внутрішньою ціною P_q .

Також існує друга відмінність між імпортним тарифом і імпортною квотою, яка полягає в різній силі ефекту обмеження. Імпортна квота є значно більш жорстким обмеженням імпорту у порівнянні з імпортним тарифом, бо, на відміну від імпортного тарифу, дозволяє утримувати обсяг імпорту у певних межах.

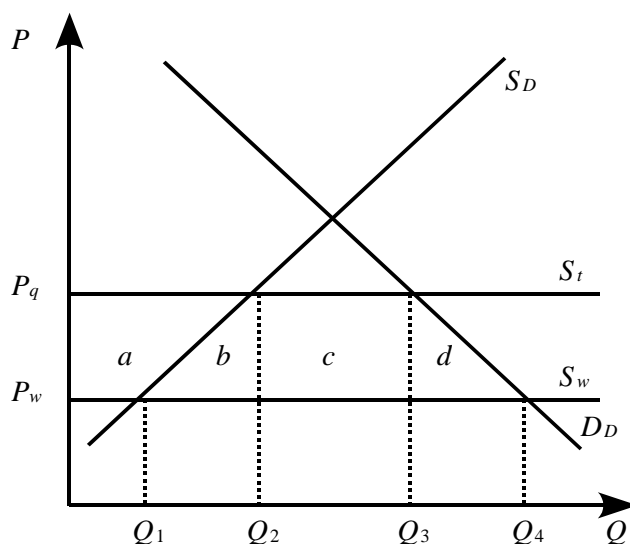

Рисунок 2 – Вплив імпортової квоти на економіку країни

«Добровільні» експортні обмеження та їх економічні ефекти

«Добровільні» експортні обмеження – кількісне обмеження експорту, засноване на зобов'язанні експортера обмежити або не розширяти обсяг експорту. «Добровільні» експортні обмеження можуть запроваджуватись у тому випадку, коли країна-імпортер прагне застосувати проти країни-експортера жорсткі торгівельні обмеження імпорту: тариф, квоту тощо. Введення «добровільних» експортних обмежень призводить до виникнення ефекту доходів, ефекту переділу, ефекту захисту, ефекту споживання. Ефект доходу отримують експортери, які мають можливість підвищувати ціну свого експорту. В країні-імпортері виникають ефекти захисту, споживання, переділу, а також вона втрачає ефект доходу, який могла отримати у випадку введення імпортного тарифу. Однак, обмеження експорту з боку однієї країни приводить до його розширення з боку інших країн. Експорт додаткової кількості товару, навіть по більш високій ціні, приводить до зниження повних економічних втрат для країни-імпортера.

«Добровільні» експортні обмеження використовуються переважно розвинутими країнами в конкурентній боротьбі.

Приховані методи торгівельної політики: їх класифікація та наслідки

Важливу роль також відіграють приховані методи торгівельної політики – методи, що не пов'язані безпосередньо з регулюванням міжна-

родної торгівлі, але створюють суттєві бар'єри для імпорту. До прихованих методів торгівельної політики належать наступні: технічні бар'єри, внутрішні податки та збори, політика в рамках державних закупівель, вимоги вмісту місцевих компонентів.

Технічні бар'єри – приховані методи торгівельної політики, що перешкоджають імпорту товарів шляхом створення вимог національними урядами щодо місцевих стандартів, правил маркування та санітарно-гігієнічних норм, яких повинні дотримуватись іноземні виробники. Технічні бар'єри можуть виступати не тільки як метод протекціонізму, а і як інструмент захисту споживачів.

Внутрішні податки та збори спрямовані на зростання внутрішньої ціни імпортного товару і зниження його конкурентоспроможності на внутрішньому ринку, створюючи додаткові бар'єри для імпорту шляхом впровадження для іноземних товарів окремих податків та різноманітних зборів. Внутрішні податки та збори відіграють дискримінаційну роль тільки в разі їх застосування по відношенню до імпортованих товарів.

Політика в рамках державних закупівель – прихований метод торгівельної політики, що вимагає від державних установ та підприємств купувати товари тільки у національних фірм.

Вимоги вмісту місцевих компонентів – прихований метод торгівельної політики, що полягає у встановленні частки кінцевого продукту, яка повинна бути виготовлена національними виробниками для товарів, які призначені для продажу на внутрішньому ринку.

Приховані методи призводять до зростання цін, що негативно впливає на споживачів, а також до експансії неефективних виробництв. В цілому, використання прихованих методів негативно впливає на розвиток світового господарства.

Внутрішня субсидія та її економічні ефекти

Субсидія – грошова виплата, яку отримує національний виробник продукції, що конкурує з імпортом, або експортної.

Внутрішня субсидія – фінансовий метод торгівельної політики, що передбачає бюджетне фінансування виробництва всередині країни товарів, що конкурують з імпортом (рис. 3).

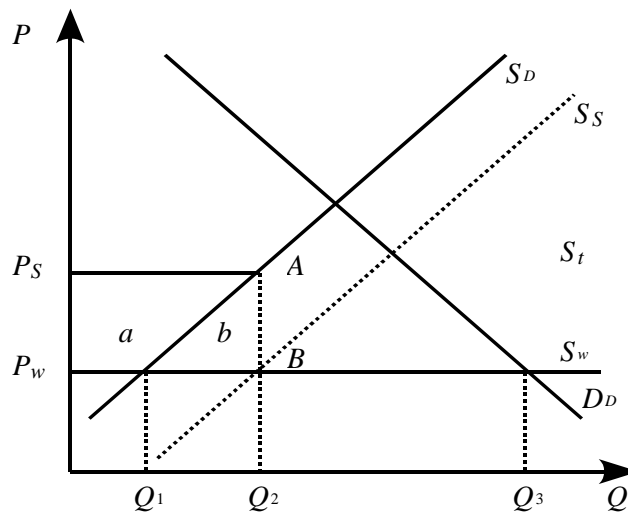

Рисунок 3 – Економічні наслідки внутрішньої субсидії

В малій країні до введення внутрішньої субсидії внутрішній попит та пропозиція складають D_D та S_D , відповідно. Пропозиція з-за кордону необмежена та складає S_w за світовою ціною P_w . За світовою ціною внутрішнє виробництво становить Q_1 одиниць товару, внутрішнє споживання – Q_3 одиниць товару, обсяг імпорту, відповідно, Q_1Q_3 . Після введення внутрішньої субсидії ціна продукції, яку отримує національний виробник на внутрішньому ринку зростає до рівня P_s , при цьому вона складається з двох частин: світової ціни P_w , яку сплачує споживач і субсидії P_wP_s , яку сплачує держава. Більш висока ціна стимулює зростання внутрішнього виробництва до рівня Q_2 . Оскільки для вітчизняних споживачів ціна продукції не змінюється і залишається на рівні світової ціни P_w , оскільки внутрішнє споживання залишається на рівні Q_3 . Імпорт скорочується до Q_2Q_3 . Отже, в результаті застосування внутрішньої субсидії виникають наступні економічні ефекти: ефект перерозподілу (сегмент a) та ефект захисту (сегмент b). Загальні витрати уряду на виплату субсидій дорівнюватимуть площі прямокутника P_wP_sAB . Також слід зазначити, що на відміну від імпортного тарифу чи квоти, застосування внутрішньої субсидії не призводить до скорочення внутрішнього споживання, а значить, ефект споживання відсутній. Таким чином, з точки зору впливу на споживачів внутрішня субсидія має суттєві переваги порівняно з іншими інструментами торгівельної політики.

Експортна субсидія та її наслідки

Для стимулювання експорту використовується експортна субсидія. Експортні субсидії передбачають виплати урядом субсидій національним експортерам, що дозволяє знизити експортну ціну і збільшити експорт. Розглянемо ситуацію на внутрішньому ринку країни імпортера (рис. 4). Пропозиція товару з-за кордону становить S_w , а внутрішній попит даної країни D_D . До введення експортної субсидії обсяг споживання становить Q_1 за ціною P_w . Після введення експортної субсидії країною експортером ціна товару в країні-імпортері зменшується до рівня P_S , крива пропозиції товару переміщується до S_S . Умови торгівлі країни-експортера погіршуються, однак збільшуються обсяги експорту до рівня Q_2 . Внаслідок зростання обсягів експорту менша кількість товару залишається на внутрішньому ринку країни експортера, що призводить до зростання внутрішньої ціни товару до рівня P_D . Фінансування з бюджету дорівнює площі прямокутника $P_S P_D A B$. Для визначення позитивного чи негативного результату від введення субсидії для держави-експортера необхідно співвіднести вигаиш від збільшення обсягу експорту з втратами від зниження експортної ціни.

Також слід зазначити, що експортні субсидії заборонені правилами СОТ. При виявленні факту субсидування експорту, імпортери мають можливість застосування компенсаційного мита.

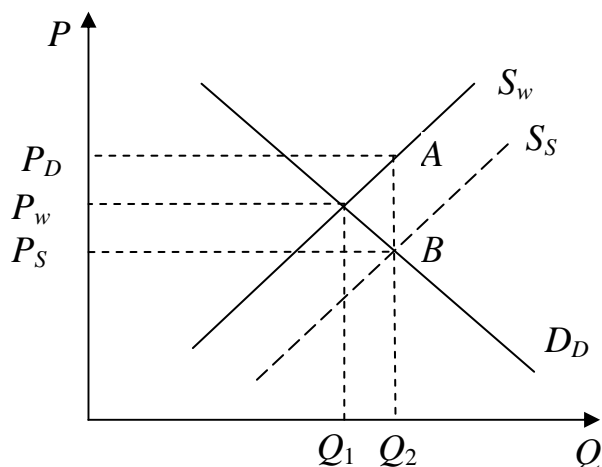

Рисунок 4 – Економічні наслідки експортної субсидії

Демпінг: умови, наслідки

Демпінг – фінансовий метод торгівельної політики, що полягає в продажі товару на зовнішній ринок шляхом зниження експортних цін до рівня, нижчого за нормальний рівень цін для цих країн. Необхідними умовами для здійснення демпінгу є наступні:

- еластичність попиту на внутрішньому ринку має бути нижчою, ніж еластичність попиту на зовнішньому ринку;
- ситуація недосконалої конкуренції, що дозволяє виробнику диктувати ціни;
- сегментованість ринку, тобто внутрішній та зовнішній ринки ізольовані.

Демпінг фінансуватися може або самою фірмою експортером або за рахунок державного бюджету.

В результаті демпінгу виникає дискримінація споживачів в країні-експортері та виробників в країні-імпортері.

Слід відзначити, що за правилами СОТ демпінг заборонено. У випадку підтвердження факту демпінгу після антидемпінгового розслідування країни можуть односторонньо застосовувати антидемпінгові мита для компенсації негативних наслідків недобросовісної конкуренції.

Міжнародний рух капіталу: причини, форми, наслідки

Міжнародний рух капіталу – переміщення капіталу з однієї країни до іншої країни з метою підвищення ефективності його використання. Міжнародний рух капіталу базується на відмінностях країн у насиченості капіталом, рівні науково-технічного прогресу, доступі до природних ресурсів, витратах виробництва внаслідок різниці у вартості сировини, енергії, заробітної плати тощо.

Існують різні підходи до класифікації форм міжнародного руху капіталу.

За джерелами походження капітал, що знаходиться на світовому ринку поділяється на:

- офіційний – кошти з держбюджету, що спрямовуються за кордон або отримуються з-за кордону за рішенням уряду чи міжурядових організацій;
- приватний (недержавний) – кошти приватних фірм чи організацій, що спрямовуються за кордон або отримуються з-за кордону за рішенням їх керівних органів.

За характером використання розрізняють:

- підприємницький капітал – кошти, що вкладаються в виробництво з метою отримання прибутку;
- позичковий капітал – кошти, що видаються як позики з метою отримання відсотка.

За терміном вкладання розрізняють:

- середньостроковий і довгостроковий капітал – вкладення капіталу на термін більш, ніж один рік;
- короткостроковий капітал – вкладення капіталу на термін менш, ніж один рік.

За метою вкладення капітал поділяється на:

- прямі інвестиції – вкладення капіталу з метою отримання довгострокового економічного інтересу, що забезпечує контроль інвестора над об'єктом інвестування;
- портфельні інвестиції – вкладення капіталу в іноземні цінні папери, що не надає інвестору права реального контролю над об'єктом інвестування.

Серед форм міжнародного руху капіталу найважливішу роль відіграють іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції сприяють розширенню виробничих можливостей, підвищенню обсягів виробництва, прибутку, сприяють переносу специфічних форм організації виробництва, підвищенню технологічного рівня виробництва, кваліфікації трудових ресурсів, зростанню податкових надходжень. В той же час відбувається репатріація прибутку за кордон, можливо виникнення диспропорцій: галузевих, регіональних тощо.

Портфельні інвестиції, на відміну від прямих, характеризуються більш високою ліквідністю, порівняно легкою керованістю, більш низьким рівнем доходності, більш низьким ступенем ризику. Тому головною метою інвестора при портфельному інвестуванні є прагнення отримати максимальний прибуток при певному ступені ризику.

На процеси міжнародного інвестування впливають фактори економічного, природо-ресурсного, правового і інституційного характеру.

В цілому міжнародний рух капіталу сприяє структурній перебудові економіки і виступає потужним фактором економічного зростання країн.

Транснаціональні корпорації: конкурентні переваги, наслідки функціонування

Транснаціональна корпорація (ТНК) – форма структурної організації крупної корпорації, головна компанія якої належить капіталу однієї країни, а філії розташовані в багатьох країнах світу.

Діяльність ТНК заснована на прямих іноземних інвестиціях з країни свого базування до приймаючих країн.

Країна базування – це країна, у якій знаходиться головний підрозділ корпорації.

Приймаюча країна – країна, в якій корпорація розміщує дочірні, асоційовані компанії або філії на основі прямих іноземних інвестицій.

Характерними рисами ТНК виступають наступні:

- створення системи міжнародного виробництва, розосередженого по багатьом країнам, що контролюється з єдиного центру;
- глобальна структура зайнятості;
- висока інтенсивність внутрішньокорпоративної торгівлі між підрозділами, розташованими в різних країнах;
- розробка, передача та використання новітньої технології в межах замкнутої корпоративної структури;
- відносна незалежність окремих підрозділів в прийнятті операційних рішень;
- глобальна структура зайнятості, висока мобільність менеджерів.

ТНК забезпечують близько половини світового промислового виробництва, на їх частку доводиться більше 2/3 світової торгівлі. ТНК відіграють важливу роль в світових науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробках (НДДКР), їх частка становить близько 80 % фінансування НДДКР. ТНК займають домінуючі позиції у сучасній світовій економіці, що пов'язано з існуванням певних конкурентних переваг. До них, насамперед, належать:

- використання позитивного ефекту масштабу;
 - технологічне лідерство;
 - використання у внутрішньофірмовій торгівлі трансфертних цін.
- Трансфертні ціни – ціни внутрішньокорпоративної торгівлі між підрозділами корпорації, що відрізняються від ринкових і використовую-

ються з метою підвищення прибутку і скорочення податків.

Функціонування ТНК здійснює вплив на країни базування і приймаючі країни.

Позитивні наслідки для країн базування: більш висока ефективність використання капіталу; доступ до ресурсів приймаючих країн.

Негативні наслідки для країн базування: ризик конфіскації інвестицій, державне регулювання іноземних інвестицій: неможливість проникнення в певні галузі, запровадження особливих умов інвестування.

Позитивні наслідки для приймаючих країн: приток додаткових ресурсів, таких як капітал, технології, управлінський досвід тощо; стимулювання розвитку економіки, збільшення темпів економічного зростання; підвищення зайнятості; збільшення доходної частини державного бюджету.

Негативні наслідки для приймаючих країн: контроль і експлуатація ресурсів з боку ТНК; захват найбільш розвинутих сегментів ринку; погіршення екологічної ситуації, представники приймаючої країни не мають доступу до участі в проведенні НДДКР, недоотримання податків за рахунок використання трансфертних цін.

Міжнародна міграція робочої сили: причини й економічні ефекти

Міжнародна міграція робочої сили – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу терміном більше року, обумовлене причинами економічного та неекономічного характеру.

Головні причини міграції населення – економічні, соціальні, політичні, релігійні, воєнні, екологічні, причини особистого характеру.

Напрями міжнародної міграції робочої сили постійно змінюються в залежності від економічної ситуації. На міграційні процеси впливають: нерівномірність економічного розвитку країн; особливості ресурсної бази і, відповідно, структури виробництва; нерівномірність розповсюдження науково-технічного прогресу в різних країнах; специфіка ринків праці та структура зайнятості; різний рівень заробітної плати в країнах, процеси інтеграції і глобалізації світової економіки.

Міжнародна міграція робочої сили складається з процесів еміграції та імміграції. Еміграція – це виїзд працездатного населення з країни за її межі. Імміграція – це в'їзд працездатного населення до країни із-за її меж. Особливе місце в міграційних процесах займає рееміграція

– це повернення емігрантів на батьківщину. Різниця між потоками імміграції та еміграції називається міграційним сальдо і показує обсяг чистої міграції. Сума цих потоків показує обсяг валової міграції. Також може виникнути проблема «витікання мізків» у випадку міграції висококваліфікованих кадрів.

У залежності від терміну переміщення міграція розподіляється на такі види: постійна; тимчасова; сезонна; маятникова.

Міжнародна міграція робочої сили впливає як на країну-експортера, так і на країну-імпортера робочої сили. Крім того, міжнародна міграція робочої сили має неоднакові наслідки для споживачів, підприємців, держави в країнах еміграції та імміграції.

Так, в країні-експортері робочої сили виграють споживачі, оскільки рівень заробітної плати підвищується, однак, вони можуть програти, якщо підвищиться рівень цін. Підприємці програють в зв'язку з підвищенням заробітної плати. Держава програє, оскільки втрачає платників податків, з іншого боку можуть скоротитись видатки бюджету в зв'язку з скороченням кількості безробітних.

В країні-імпортері робочої сили споживачі програють, оскільки рівень заробітної плати знижується, однак, вони можуть виграти, якщо знизиться рівень цін. Підприємці виграють в зв'язку зі зниженням заробітної плати. Держава отримує вигоди, оскільки збільшується кількість платників податків, з іншого боку можуть зрости видатки бюджету в зв'язку збільшенням кількості безробітних.

Крім того, країна-експортер робочої сили отримує грошові перекази частини доходів мігрантів, в умовах надлишку трудових ресурсів міграція дозволяє знизити рівень безробіття. Але, з іншого боку, виїзд робочої сили, особливо висококваліфікованої, приводить до зниження наукового, технологічного, культурного рівня країни.

В цілому міграція робочої сили – позитивне явище, яке сприяє підвищенню ефективності використання робочої сили.

Міжнародна передача технологій: причини, форми

Однією з найдинамічніших форм міжнародних економічних відносин, що суттєво впливає на розвиток світової економіки, виступає міжнародна передача технологій.

Міжнародна передача технології – міждержавне переміщення науково-технічних досягнень на комерційній або некомерційній основі.

Носіями технології можуть виступати товари й фактори вироб-

ництва: капітал, праця, земля.

Основою міжнародної передачі технології виступає науково-технічний прогрес, пов'язаний із забезпеченістю країн капіталом, працею, ресурсами знань.

Міжнародна передача технології може здійснюватись як у «чистому» вигляді (торгівля патентами, ліцензіями), так і у вигляді торгівлі високотехнологічномісткими товарами (аерокосмічне обладнання).

До основних форм міжнародної передачі технологій належать:

– патентні угоди. Патент – це свідоцтво про право власності автора винаходу, яке підтверджує його новизну і виключне право автора на використання. Патент видається державними органами на термін до 15–20 років і діє на території тільки даної країни. Патентна угода – міжнародна торгова угода щодо передачі власником патенту покупцеві своїх прав на використання винаходу;

– ліцензійні угоди. Ліцензія – це дозвіл власника технології на її використання покупцем у визначених межах. Ліцензійна угода – це міжнародна торгова угода щодо надання власником винаходу або технічних знань дозволу покупцеві на використання у певних межах своїх прав на технологію. Ліцензійні угоди є найпоширенішою формою міжнародної передачі технологій;

– продаж «ноу-хау» – це передача технічного досвіду та секретів виробництва, прикладних знань, що не патентуються, але мають практичну цінність;

– угоди з приводу копірайту – це продаж виключного права автора на інтелектуальну власність, зокрема друковану продукцію;

– франчайзинг – це використання для збуту товарів торговельної марки (індивідуального символу) їх виробника зі збереженням права власності виробника на технологію їх виробництва;

– інжиніринг – надання технологічних знань, необхідних для придбання, монтажу й використання отриманих машин і обладнання.

Крім того, міжнародна передача технологій може здійснюватись за допомогою технологічних грантів (безоплатного надання технологій і устаткування, у вигляді консалтингу та підготовки кадрів тощо), а також спільного фінансування проектів (певна частина витрат покривається за рахунок країни-реципієнта).

Безумовно, найбільшу частку в міжнародній передачі технологій займають країни з високим рівнем економічного розвитку. Серед країн технологічних лідерів слід виділити США, Швейцарію, Англію, Японію, Італію, Німеччину, Францію, кожна з яких має конкурентні переваги у виробництві і торгівлі товарами певних наукомістких галузей.

Провідну роль в розробці й передачі технологій відіграють ТНК, які контролюють більш ніж 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технологію і ноу-хау. Крім того, в рамках ТНК здійснюється близько 75-80% загальносвітового обсягу наукових досліджень і розробок.

Контрольні запитання і завдання

1. Розкрийте еволюцію теорій міжнародної торгівлі.
2. Як впливає імпорتنний тариф на економіку малої та великої країни?
3. Розкрийте кількісні методи регулювання міжнародної торгівлі та їх вплив на економіку країн.
4. Які ви знаєте фінансові нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі? Охарактеризуйте їх наслідки.
5. Розкрийте причини міжнародного руху капіталу.
6. Які економічні ефекти виникають у результаті прямих інвестицій?
7. Охарактеризуйте діяльність ТНК.
8. Дайте визначення понять міграції робочої сили, еміграції, імміграції, рееміграції, міграційного сальдо.
9. У чому полягають економічні наслідки міграції робочої сили для країни еміграції, імміграції, міжнародної економіки в цілому?
10. Розкрийте сутність, причини і основні форми міжнародної передачі технологій.

11. Відмінність теорії порівняльних переваг від теорії абсолютних переваг полягає в наступному:
 - а) першу можна застосовувати тільки до розвинутих країн, а другу до всіх інших країн;
 - б) перша не дістала такого широкого визнання як друга;
 - в) перша довела вигідність торгівлі абсолютно для всіх країн;
 - г) правильної відповіді немає.
12. До прихованих методів торгової політики належать:
 - а) субсидії, кредитування, демпінг;
 - б) державні закупівлі, вимоги про вміст місцевих компонентів, технічні бар'єри, податки і збори;
 - в) торгові угоди, правові режими, технічні бар'єри, субсидії;
 - г) усі відповіді правильні.
13. Фіскальна функція мита припускає:

- а) захист місцевих виробників від іноземної конкуренції;
- б) поповнення дохідної частини бюджету;
- в) запобігання небажаного експорту товарів, ціни на які нижчі за світові;
- г) всі відповіді правильні.

14. Застосування країною імпортного мита:

- а) негативно впливає на споживачів даної країни;
- б) позитивно впливає на виробників продукції, що конкурує з імпортом;
- в) виступає джерелом доходів держбюджету;
- г) всі відповіді вірні.

15. Введення тарифу на імпорт товару в малій країні приведе:

- а) до зростання світових цін на даний товар;
- б) падіння світових цін на даний товар;
- в) не вплине на рівень світової ціни на даний товар;
- г) не можна сказати нічого визначеного.

16. До тарифних методів регулювання міжнародної торгівлі належать:

- а) експортне, імпорнтне, транзитне мито;
- б) експортні, імпорнтні квоти;
- в) експортні імпорнтні ліцензії;
- г) добровільні обмеження експорту.

17. До наслідків функціонування ТНК в приймаючій країні не належить:

- а) захват найбільш розвинутих сегментів ринку;
- б) недоотримання податків;
- в) запровадження особливих умов інвестування;
- г) погіршення екологічної ситуації.

18. Прямі зарубіжні інвестиції – це:

- а) придбання тривалого інтересу резидентом однієї країни у підприємстві-резиденті іншої країни;
- б) придбання боргових зобов'язань іншої країни;
- в) один із засобів отримання спекулятивного доходу;
- г) форма короткострокового капіталу.

19. Загальний економічний ефект прямих зарубіжних інвестицій проявляється в:

- а) збільшенні сукупного світового виробництва за рахунок більш ефективного перерозподілу та використання ресурсів;

- б) обмеженні конкуренції;
- в) посиленні залежності від впроваджуваної нової технології;
- г) порушенні трудового законодавства.

20. Міграційне сальдо – це:

- а) різниця між імміграцією та еміграцією;
- б) сума еміграції та імміграції;
- в) кількість громадян, що залишили країну;
- г) кількість людей, що легально в'їхали до країни.

21. Міжнародний рух технології може вважатися:

- а) міжнародною торгівлею специфічним товаром;
- б) міжнародним рухом фактора виробництва;
- в) одночасно і тим, і іншим;
- г) немає правильної відповіді.

22. Надання технічних знань, що необхідні для монтажу й експлуатації устаткування, підготовка техніко-економічних обґрунтувань проектів називається:

- а) «ноу-хау»;
- б) інжиніринг;
- в) франчайзинг;
- г) ліцензування.

1.3. Міжнародна макроекономіка

Міжнародна валютно-фінансова система: сутність, еволюція

Важливу роль в функціонуванні міжнародної економіки відіграє міжнародна валютно-фінансова система.

Міжнародна валютно-фінансова система – закріплена в міжнародних угодах форма організації валютно-фінансових відносин, що функціонують самостійно або обслуговують міжнародний рух товарів і факторів виробництва. Валютно-фінансова система опосередковує зв'язки між окремими суб'єктами в світовій економіці і сприяє розвитку міжнародної торгівлі та руху факторів виробництва.

Валютно-фінансова система складається з двох груп елементів – валютних і фінансових. До перших відносяться національні валюти, умови їх взаємної конвертованості і звернення, валютний паритет, валютний курс і механізми його регулювання; до других – міжнародні фінансові ринки і механізми торгівлі конкретними фінансовими інструментами. Самостійним елементом валютно-фінансової системи є

міжнародні розрахунки.

Під валютою розуміється будь-який товар, здатний виконувати функцію засобу обміну на міжнародній арені. Розрізняють національну валюту, іноземну валюту, резервну валюту, вільно конвертовану валюту, тверду валюту. Однією з найважливіших характеристик валюти є її конвертованість, під якою розуміється здатність вільного обміну національної валюти на іноземну і використання іноземної валюти в угодах з реальними і фінансовими активами. Розрізняють конвертованість за поточними операціями, конвертованість за капітальними операціями, повну конвертованість, внутрішню конвертованість, зовнішню конвертованість.

Валютні системи еволюціонували тривалий час. Їх класифікація заснована на тому, який саме актив визнається резервним. За цим критерієм виділяються системи золотого, золотодевізного і девізного стандарту.

Золотий стандарт (з 1880 до 1914 р. і з 1925 до 1931 р.) – міжнародна валютна система, заснована на офіційному закріпленні золотого вмісту в одиниці національної валюти із зобов'язанням центральних банків купувати і продавати національну валюту в обмін на золото. Валютні курси були фіксованими, що називалося монетним паритетом. Курси могли коливатися навколо монетного паритету в рамках золотих точок, якщо валютний курс виходив за рамки золотих точок, то відбувався перелив золота з країни в країну, що повертало курс на місце. Країни не могли контролювати грошову масу, що викликало процеси макроекономічної нестабільності. Дефіцит платіжного балансу покривався золотом і переливом короткострокового капіталу.

Золотодевізний стандарт (1944–1971 рр.) – міжнародна валютна система, заснована на офіційно встановлених фіксованих паритетах валют до долара США, який був конвертований в золото за фіксованим курсом.

Основні елементи золотодевізного стандарту:

- введення уніфікованої системи валютних курсів у відповідності з офіційно зафіксованим курсом валюти до золота чи іншої валюти;
- встановлення паритету валют до золота або безпосередньо, або через золотий вміст долара США, зафіксований на 1.07.1944 р. в розмірі 0,88571 г золота за 1 дол., або 35 дол. за унцію;
- забезпечення конвертованості двох резервних валют – долара

США і фунта стерлінгів на золото за офіційним курсом;

- підтримка курсу всіх валют в межах 1 % відхилення від паритету;
- отримання згоди МВФ на будь-яку зміну курсу, що перевищує 10 % відхилення від паритету.

Сучасна валютна система (з 1978 р.) – це девізна система з комбінацією фіксованих і плаваючих курсів, що регулюється на двосторонній і багатосторонній основі.

Основні риси сучасної валютної системи:

- країни можуть використовувати будь-яку систему валютного курсу на свій вибір – фіксованого або плаваючого;
- МВФ повинен здійснювати жорсткий нагляд за розвитком валютних курсів і угодами про їх встановлення;
- відмінена офіційна ціна золота, і воно перестало грати роль офіційного засобу платежу між МВФ і його членами;
- створені спеціальні права запозичення (СПЗ) як додатковий резервний актив в міжнародній валютній системі.

Валютний курс. Попит і пропозиція іноземної валюти.

Рівноважний валютний курс

Одним з основних елементів міжнародної валютно-фінансової системи є валютний курс.

Валютний курс – ціна одиниці національної валюти, виражена в одиницях іноземної валюти. Валютний курс встановлюється законодавчо або визначається в процесі взаємного котирування валют. Розрізняють два основні методи валютного котирування – прямий і непрямий.

Пряме котирування – вираз валютного курсу одиниці національної валюти через певну кількість одиниць іноземної валюти. Непряме котирування – вираз валютного курсу одиниці іноземної валюти через певну кількість одиниць національної валюти. Для оцінки економічного розвитку і прогнозування використовуються розрахункові різновиди валютного курсу.

Валютний курс визначається взаємодією попиту і пропозиції валюти. Попит на іноземну валюту і одночасна пропозиція національної валюти виникає внаслідок необхідності оплати імпорту товарів, покупки іноземних цінних паперів, придбання власності за кордоном і так далі. Попит на національну валюту і одночасна пропозиція іноземної валюти виникає в результаті експорту товарів, продажу національних

активів, власності і так далі. Таким чином, експортом і експортоподібними операціями країна «заробляє» іноземну валюту, необхідну для оплати імпорту і здійснення інших платежів.

При зростанні курсу іноземної валюти попит на неї скорочується, а пропозиція збільшується, при падінні курсу попит збільшується, пропозиція скорочується. Рівноважний валютний курс – курс валюти, що забезпечує досягнення рівноваги платіжного балансу за умови відсутності обмежень на міжнародну торгівлю, спеціальних мотивів для приливу або відпливу капіталу і надмірного безробіття. Рівноважний валютний курс національної валюти (E_0) виникає на перетині кривих попиту на іноземну валюту ($D_\$$) і її пропозиції ($S_\$$) (рис. 5).

Зміна валютного курсу при режимі плаваючого і фіксованого валютного курсу відбувається по-різному.

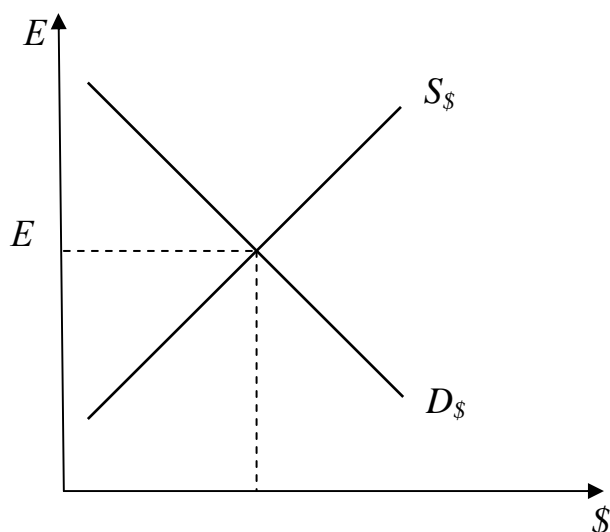

Рисунок 5 – Рівноважний валютний курс

У основі попиту і пропозиції валюти лежить ціна самої валюти.

На попит на валюту, а значить, на валютний курс, впливають наступні чинники:

1. Зміни в смаках споживачів. Якщо споживачі стали віддавати перевагу товарам іншої країни, то попит на іноземну валюту і, відповідно, її валютний курс зросте.

2. Відносна зміна цін. Якщо рівень внутрішніх цін підвищиться, а в іншій країні залишиться незмінним, то споживачі почнуть віддавати перевагу товарам іншої країни, що підвищить попит на іноземну валюту і курс

її підвищиться.

3. Відносні зміни в доходах. Якщо зростання національного доходу однієї країни обганяє зростання цього показника в інших країнах, то споживачі купують більше товарів, у тому числі і імпортних, підвищуючи попит на іноземну валюту і її курс.

4. Відносні реальні процентні ставки. Якщо реальні процентні ставки в країні підвищуються, то зростає попит на національну валюту і курс її валюти також підвищується.

Валютний курс залежить від стану платіжного балансу. Якщо баланс офіційних розрахунків зводиться з дефіцитом, то валютний курс знижується. І навпаки, якщо виникає позитивне сальдо балансу офіційних розрахунків, то валютний курс підвищується.

Зміна курсів валют безпосередньо і неоднаково впливає на вартість товарів в міжнародній торгівлі і вартість інвестицій, які виражені в цих валютах. Падіння курсу національної валюти призводить до зниження цін національних товарів на світовому ринку, виражених в іноземній валюті, що сприяє зростанню експорту. Ціни ж на іноземні товари, виражені в національній валюті, стають вищими, внаслідок чого імпорт скорочується. В результаті падіння курсу національні активи і цінні папери дешевшають і стають привабливішими для іноземних інвесторів, що приводить до збільшення припливу капіталу з-за кордону. Підвищення курсу національної валюти приводить до зворотних ефектів.

Фіксований валютний курс: способи фіксації, переваги і недоліки

За ступенем гнучкості розрізняють два крайні різновиди – фіксований і плаваючий валютні курси, між якими знаходиться ряд їх похідних форм.

Фіксований валютний курс – офіційно встановлене співвідношення між валютами, яке держава зобов'язується підтримувати.

До основних способів фіксації валютного курсу належать наступні:

- фіксація курсу до однієї валюти – прив'язка курсу національної валюти до курсу найбільш значущих валют міжнародних розрахунків;
- використання валюти різних країн як законний платіжний засіб;
- валютне правління – фіксація курсу національної валюти до іноземної, причому випуск національної валюти повністю забезпечений запасами іноземної (резервної) валюти.

У разі фіксованого режиму валютного курсу його адаптація відбувається таким чином (рис. 6).

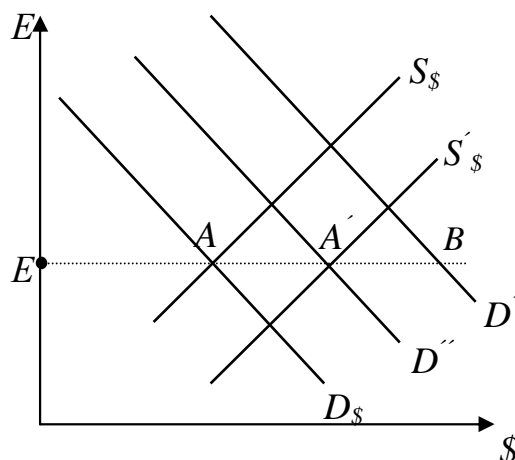

Рисунок 6 – Адаптація при фіксованому валютному курсі

Наприклад, при зростанні попиту на іноземну валюту (крива попиту зрушується на рівень $D'_{\$}$) центральний банк продає іноземну валюту зі своїх резервів для утримання курсу на колишньому рівні (крива пропозиції зміщується убік $S'_{\$}$).

Одночасно відбувається скорочення об'єму національної валюти, що знаходиться в обігу. Зменшення грошової маси означає скорочення витрат, у тому числі і на імпорт. Це зменшує попит на валюту. В результаті крива попиту $D'_{\$}$ поступово зміщується назад до рівня $D''_{\$}$. Процес адаптації відбувається до тих пір, поки курс не відновиться на колишньому рівні E .

При системі фіксованих валютних курсів зниження валютного курсу називаються девальвація, а підвищення – ревальвація.

Фіксовані курси мають свої переваги і недоліки. Так, до переваг фіксованих курсів відносять:

- передбачуваність і визначеність;
- використовується в боротьбі з інфляцією, є орієнтиром при розробці інших макроекономічних показників в програмах стабілізації.

Недоліками фіксованих курсів є:

- неможливість проведення незалежної грошово-кредитної політики;
- висока вірогідність помилкового встановлення рівня валютного курсу, що може привести до великих втрат валютних резервів;

– не є індикатором економічної ситуації в країні.

Плаваючий валютний курс: різновиди, переваги і недоліки

Плаваючий або гнучкий валютний курс – курс, що вільно змінюється під впливом попиту і пропозиції, на який держава може за певних умов впливати шляхом валютних інтервенцій.

Різновидами плаваючого валютного курсу є наступні:

– коригований – курс, що автоматично змінюється під впливом певного набору економічних показників;

– керовано плаваючий – курс, що встановлюється центральним банком із частою його зміною;

– незалежно плаваючий – курс, що встановлюється на основі співвідношення попиту і пропозиції на валюту.

Якщо країна дотримується режиму плаваючого валютного курсу, то його зміна відбувається як результат простої взаємодії ринкових сил попиту і пропозиції.

В результаті національна валюта може або знецінитися, що означає одночасне подорожчання іноземної валюти, або подорожчати, що означає одночасне знецінення іноземної валюти (рис. 7).

Якщо при постійній пропозиції валюти попит на неї зріс, то крива попиту зрушиться на рівень D' . Виниклий дефіцит попиту на іноземну валюту у розмірі AB зрушує баланс попиту і пропозиції в точку A' , що означає зростання її курсу до E' . Аналогічним чином, падіння попиту на іноземну валюту приводить до переміщення кривої попиту на рівень D'' . Виникає надлишок пропозиції іноземної валюти в розмірі AC , баланс встановлюється на нижчому рівні A'' , що означає падіння валютного курсу до E'' . Аналогічні ефекти виникають при постійному попиті на валюту, але при зміні пропозиції.

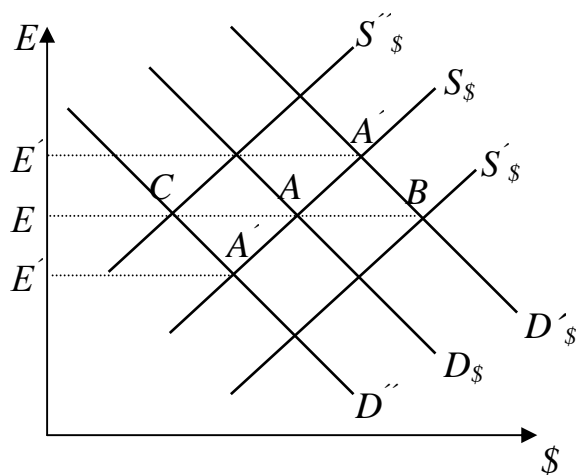

Рисунок 7 – Адаптація плаваючого валютного курсу

При системі плаваючих валютних курсів зниження валютного курсу називається знеціненням валюти, підвищення – подорожчанням валюти.

Плаваючі курси мають свої переваги і недоліки.

До переваг плаваючих курсів належать наступні:

- виступає автоматичним стабілізатором платіжного балансу;
- не вимагає великих резервів;
- є індикатором економічної ситуації.

Основним недоліком плаваючих курсів є ризик і невизначеність.

Проміжні види валютних курсів: переваги і недоліки

Часто на практиці важко визначити який курс установлений – плаваючий або фіксований. Певною мірою це пов'язано з існуванням таких їх різновидів, як «м'яка фіксація» і «жорстке плавання». «М'яка фіксація» – різновид фіксованого курсу, що допускає великі коливання валютного курсу, частий його перегляд. «Жорстке плавання» є різновидом плаваючого курсу, що допускає невеликі його коливання. Виникнення даних різновидів валютного курсу пов'язане з необхідністю існування таких валютних курсів, які не мали б недоліків і плаваючих, і фіксованих курсів. Проте, разом з тим, цим проміжним курсам притаманні і певні недоліки. Перш за все, до них належать:

- відсутність переваг, які притаманні крайнім варіантам (немає ні стабільності валютного курсу, ні свободи в управлінні грошовою масою);

– важко реалізуються в нестабільних економіках із-за коливань попиту на гроші і змінних очікувань;

– характеризуються меншою прозорістю, меншою довірою, що ставить під загрозу ефективність інших заходів макроекономічної політики.

Багато країн, що розвиваються, і країни з перехідною економікою, що використали проміжні режими валютного курсу, в 90-і рр. переживали гострі валютні кризи. Останнім часом частка країн-членів МВФ, які використовували проміжні режими валютного курсу, значно скоротилася. Частка країн із жорсткою фіксацією та з плаваючим курсом суттєво зросла. В країнах, що розвиваються, перевага віддається проміжним варіантам: «м'яка фіксація» і «жорстке плавання», в розвинутих країнах – крайнім варіантам: жорстко фіксованому і вільно плаваючому.

Еластичність попиту і пропозиції іноземної валюти: вимірювання, види

Важливе практичне значення має еластичність попиту і пропозиції іноземної валюти.

Еластичність попиту і пропозиції валюти – співвідношення зміни в обсягах попиту і пропозиції валюти з процентною зміною валютного курсу.

Для вимірювання еластичності використовують аркову еластичність – зміна показників в проміжку між двома усередненими показниками обсягів валюти і її курсу:

$$r = \frac{\Delta Q / [(Q_1 + Q_2) / 2]}{\Delta P / [(P_1 + P_2) / 2]}$$

Існують наступні види еластичності.

З боку попиту:

– еластичність попиту з боку зарубіжних країн на національний експорт;

– еластичність національного попиту на імпорт з-за кордону.

З боку пропозиції:

– еластичність іноземної пропозиції імпорту з боку зарубіжних країн;

– еластичність пропозиції національного експорту зарубіжним країнам.

Проте попит країни на валюту зарубіжної держави є по суті її

пропозицією з боку цієї держави. Також попит зарубіжної держави на валюту даної країни еквівалентний пропозиції національної валюти цієї країни. Тому, якщо відомий попит на валюту в даній країні і в зарубіжній країні, то відома і її пропозиція. Таким чином, для визначення параметрів попиту і пропозиції валюти досить знати лише попит на неї в кожній з країн, який, у свою чергу, визначається попитом на імпорт товарів і іноземні активи.

Попит на валюту еластичний, якщо $r > 1$, тобто процентна зміна в обсязі попиту на валюту більше процентної зміни її курсу. Попит на валюту нееластичний, якщо $r < 1$, тобто процентна зміна в обсязі попиту на валюту менше процентної зміни її курсу. Якщо $r = 1$, то процентна зміна попиту дорівнює процентній зміні курсу валюти. Еластичність попиту інших країн на національний експорт і еластичність національного попиту на імпорт є важливими параметрами, що дозволяють визначити, чи дозволить зниження вартості національної валюти поліпшити торговий баланс.

Умова Маршалла – Лернера і стабільність валютного ринку

Проблему впливу еластичності попиту інших країн на національний експорт і еластичності національного попиту на імпорт на зміну торгового балансу досліджували Альфред Маршалл, Абба Лернер і Джоан Робінсон. Їх модель побудована на припущеннях:

- міжнародний рух капіталу відсутній, і торговий баланс є простою різницею експорту і імпорту товарів. Поточний попит і пропозиція іноземної валюти визначається тільки попитом на імпорт і доходами від експорту;

- попит резидентів на іноземні товари і пропозиція товарів на експорт залежить тільки від рівня цін на них, виражених в національній валюті. Пропозиція нерезидентів товарів на експорт і їх попит на імпорт залежать тільки від їх цін в іноземній валюті;

- пропозиція іноземної валюти досконало еластична;

- початковий торговий баланс дорівнює нулю (вартість товарного імпорту, еквівалентна попиту на іноземну валюту, дорівнює вартості товарного експорту, еквівалентного її пропозиції).

Умова Маршалла – Лернера – зниження вартості національної валюти (девальвація) приводить до поліпшення торгового балансу, якщо сума абсолютних значень еластичності національного попиту на

імпорт і національний експорт більше одиниці:

$$r_x + r_{im} > 1 ,$$

де r_x – еластичність попиту на експорт;

r_{im} – еластичність попиту на імпорт.

Умова Маршалла – Лернера є умовою стабільності валютного ринку. Визначення факту стабільності або нестабільності валютного ринку залежить від розрахунків еластичності попиту і пропозиції на валюту. Якщо ринок стабільний, то доцільно використовувати зниження курсу національної валюти при дотриманні умови Маршалла – Лернера для урівноваження торгового балансу, якщо нестабільний – то необхідне підвищення валютного курсу.

Джей-крива та її значення

Умова Маршалла – Лернера виконується в довгостроковому періоді, оскільки довгострокова еластичність експорту і імпорту вища, ніж короткострокова. У короткостроковому ж періоді зниження вартості національної валюти може привести до погіршення торгового балансу, оскільки відсутня негайна реакція кількісного попиту і пропозиції валюти на зміну валютного курсу. Це пов'язано з наступними обставинами. Необхідний час для визнання ринком зміни курсу, ухвалення рішень про зміну обсягів експорту і імпорту, укладання контрактів і здійснення поставок товарів по нових цінах, зміни параметрів виробництва, пристосувавши його до нових цін.

Джей-крива – тимчасове погіршення торгового балансу в результаті зниження реального курсу національної валюти, що веде до його подальшого покращення.

Ефект Джей-кривої виникає внаслідок того, що ціни експорту і імпорту міняються швидше, ніж їх обсяги. Експорт і імпорт продовжують здійснюватися на базі контрактів, укладених раніше. Тому витрати на імпорт, що раптово подорожчав в національній валюті, обсяги якого поки не скоротилися, негайно не перекриваються доходами, що збільшуються, від кількісного зростання національного експорту, що подешевшав в іноземній валюті. Для адаптації до нового рівня цін в середньому потрібно 3–12 місяців. Після року еластичність експорту і імпорту зростає, і девальвація покращує торговий баланс.

На рис. 8 показаний вплив девальвації на торговий баланс – Джей-крива, яка носить назву із-за своєї форми. На відрізьку АВ валют-

ний курс стабільний. Проводять девальвацію. Це призводить до погіршення торгового балансу BC . У міру пристосування економіки до нових цін торговий баланс, як і баланс поточних операцій (CAB), поступово вирівнюється до рівня, що передувало девальвації CD , і в довгостроковій перспективі DE поліпшується.

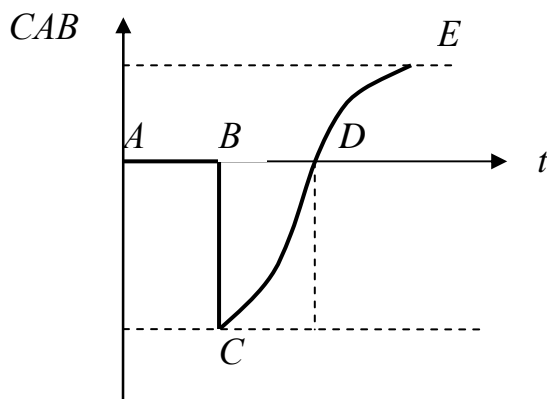

Рисунок 8 – Вплив девальвації на торговий баланс (джей-крива)

Вибір режиму валютного курсу

Важливим завданням для будь-якої країни є вибір оптимального, з точки зору досягнення повної зайнятості і стабільного рівня цін, режиму валютного курсу.

Вибір режиму валютного курсу залежить від наступних факторів:

- масштаби економіки і ступінь її відкритості. Чим більше масштаби економіки, тим більш привабливим є гнучкий курс. Чим більша відкритість, тим менше схильність до гнучкого курсу в зв'язку з високими витратами пристосування до частих його коректувань. Але відкрита економіка більш вразлива на зовнішніх ринках і для мінімізації негативних наслідків може знадобитися зміна валютного курсу. Тому відкритість сама по собі не визначає вибір валютного курсу. В цілому, для невеликих країн з відкритою економікою більш привабливим є фіксований курс;
- диверсифікація виробництва і експорту. Чим вище диверсифікована структура виробництва і експорту, тим більше схильність до гнучкого курсу;
- географічна концентрація торгівлі. Чим вища частка торгівлі приходить на одну країну, тим більш привабливим є фіксований курс;

- темпи інфляції. При високих темпах інфляції фіксований курс виступає стабілізуючим фактором для внутрішньої економічної політики;
- рівень економічного і фінансового розвитку. Чим рівень економічного і фінансового розвитку вищий, тим більш привабливим є гнучкий курс;
- мобільність капіталу. Чим вище мобільність капіталу, тим складніше підтримувати фіксований курс;
- довіра до політики. При невисокому ступені довіри до політики фіксований курс виступає дисциплінуючим чинником.

Досвід різних країн свідчить про те, що гнучкий валютний курс більш підходить для великих закритих економік з високодиверсифікованою структурою виробництва, з відносно високим рівнем економічного і фінансового розвитку; фіксований курс – для невеликих відкритих економік з високим ступенем залежності від зовнішньої торгівлі, високою часткою окремих країн в їх зовнішньоторговельному обороті. При виборі режиму валютного курсу слід також враховувати, що ефективність валютної політики залежить від того, наскільки тісно вона скоординована з іншими напрямками макроекономічної політики.

Платіжний і торговий баланс, їх складові

Платіжний баланс – статистичний звіт, в якому в систематичному вигляді наводяться сумарні дані про зовнішньоекономічні операції даної країни з іншими країнами світу за певний період часу.

Платіжний баланс має три складові частини: рахунок поточних операцій, рахунок руху капіталів і офіційні резерви. У рахунку поточних операцій обліковуються операції, пов'язані з експортом-імпортом товарів, послуг, чисті доходи від інвестицій, чисті грошові перекази. Всі операції в сумі представляють собою баланс по поточних операціях. Складовою частиною балансу по поточних операціях є торговий баланс, що показує різницю між товарним експортом країни та її товарним імпортом. Якщо експорт перевищує імпорт, то утворюється позитивне сальдо торгового балансу; якщо імпорт перевищує експорт, то виникає негативне сальдо торгового балансу.

Рахунок руху капіталів відображає потоки капіталу, пов'язані з купівлею-продажем матеріальних і фінансових активів, які мали місце в певному році. Приплив капіталу в країну і відтік капіталу з країни в сумі становлять баланс руху капіталів.

Баланс поточних операцій і баланс руху капіталів взаємозалежні. Вони є відображенням один одного. Дефіцит платіжного балансу по поточних операціях фінансується в основному чистим припливом капіталу за рахунок руху капіталів. І навпаки, профіцит поточного платіжного балансу країни супроводжується чистим відтоком капіталу.

У кожній країні існують офіційні резерви, тобто запаси іноземної валюти, які використовуються для врегулювання незбалансованості платіжного балансу поточних операцій і руху капіталів.

Слід зазначити, що всі три складові частини платіжного балансу: рахунок поточних операцій, рух капіталів та офіційні резерви, – у сумі повинні складати нуль. В іншому випадку мають місце дефіцити або профіцити платіжного балансу. Якщо баланс рахунків поточних операцій і руху капіталів має від’ємне значення, то сальдо платіжного балансу є негативним, і навпаки.

Контрольні запитання і завдання

1. Які причини еволюції міжнародної валютно-фінансової системи?
2. У чому відмінність системи золотого, золотодевізного стандарту і сучасної валютно-фінансової системи?
3. Що таке валютний курс? Що розуміється під рівноважним валютним курсом?
4. Охарактеризуйте фактори, що впливають на валютний курс.
5. Виявіть недоліки і переваги фіксованого, плаваючого та проміжних видів валютного курсу.
6. Розкрийте наслідки зміни валютного курсу.
7. Розкрийте умову Маршалла – Лернера. У чому її значення?
8. В чому полягає ефект Джей-кривої?
9. Розкрийте фактори, що впливають на вибір режиму валютного курсу.
10. У чому значення платіжного балансу? Як платіжний баланс співвідноситься з торговим?
11. Класифікація валютних систем базується на:
 - а) тому, який саме актив вважається резервним;
 - б) золотому вмісті;
 - в) виникненні паралельного обігу валют на ринку країни;
 - г) вмісті срібла.

12. Яке з тверджень відносно плаваючого валютного курсу є вірним:

- а) використовується в боротьбі з інфляцією;
- б) можливість проведення незалежної грошово-кредитної політики;
- в) передбачуваність і визначеність;
- г) необхідність валютних резервів для його підтримання.

13. Ямайська валютна конференція:

- а) вирішила проблеми обміну валют на золото;
- б) ухвалила рішення щодо випуску євро;
- в) затвердила долар як єдину резервну валюту;
- г) вирішила проблеми вільного вибору режиму валютного курсу.

14. Що з перерахованого нижче призведе до зниження валютного курсу національної валюти:

- а) зростання пропозиції грошей за кордоном;
- б) зростання очікуваної інфляції всередині країни;
- в) зростання очікуваної інфляції за кордоном;
- г) зростання процентних ставок в країні.

15. Ревальвація валюти – це:

- а) політика, спрямована на підвищення курсу національної валюти при режимі фіксованого валютного курсу;
- б) політика, спрямована на зниження курсу національної валюти при режимі фіксованого валютного курсу;
- в) політика, спрямована на зниження курсу національної валюти при режимі змінного валютного курсу;
- г) політика, спрямована на підвищення курсу національної валюти при режимі змінного валютного курсу.

16. Джей-крива показує:

- а) тимчасове поліпшення торгового балансу в результаті зниження реального курсу національної валюти, що веде до його наступного погіршення;
- б) тимчасове погіршення торгового балансу в результаті зниження реального курсу національної валюти, що веде до його наступного поліпшення;
- в) стабільний стан торгового балансу в результаті зниження реального курсу національної валюти;

г) всі відповіді неправильні.

17. Зниження курсу національної валюти призводить до:

- а) зниження ціни експорту й імпорту;
- б) збільшення ціни експорту й імпорту;
- в) зниження ціни експорту й збільшення ціни імпорту;
- г) зниження ціни експорту й зменшення ціни імпорту.

18. Якщо відбувається ревальвація національної валюти, то, за інших рівних умов:

- а) постраждають галузі, орієнтовані на споживання імпортової сировини;
- б) постраждають галузі, орієнтовані на експорт;
- в) може вирости рівень безробіття в країнах – торгових партнерах даної країни;
- г) це є ознакою неспроможності уряду даної країни.

19. За умовою Маршалла – Лернера, якщо національні споживачі будуть дуже чуйно реагувати на зміну цін на імпортні товари, то політика девальвації приведе:

- а) до поліпшення торгового балансу в довгостроковій перспективі;
- б) до погіршення торгового балансу в довгостроковій перспективі;
- в) не зробить ніякого впливу на торговий баланс;
- г) всі відповіді невірні.

20. Якщо рахунок руху капіталу має позитивне сальдо, то:

- а) експорт товарів і послуг має бути позитивним;
- б) експорт товарів і послуг має бути негативним;
- в) чистий експорт має бути позитивним;
- г) чистий експорт має бути негативним.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Варіанти індивідуальних розрахункових завдань

Варіант 1

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що належить до цілей інтеграції:

- а) використання позитивного ефекту масштабу;
- б) географічна близькість;
- в) спільність проблем;
- г) збільшення кількості поглинань компаній.

1.2. Яку з передумов не взяв до уваги Д. Рікардо, розробляючи теорію відносних переваг:

- а) рішення про спеціалізацію ухвалюється з урахуванням транспортних витрат;
- б) попит і пропозиція на товар абсолютно еластичні;
- в) чинники виробництва мобільні;
- г) в обміні беруть участь два товари, що виробляються в двох різних країнах.

1.3. Який з перерахованих інструментів торгової політики не має ефекту споживання:

- а) імпортне мито;
- б) імпортна квота;
- в) внутрішня субсидія;
- г) експортна субсидія.

1.4. Міжнародна міграція робочої сили у світовому масштабі призводить до:

- а) стабілізації обсягів виробництва;
- б) зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) зниження темпів економічного зростання.

1.5. Якщо Центральний банк продає офіційні валютні резерви на валютному ринку для підтримки фіксованого рівня валютного курсу, то:

- а) курс національної валюти зафіксовано на рівні нижче за його рівноважне значення;
- б) курс національної валюти зафіксовано на рівні вище за його рівноважне значення;
- в) платіжний баланс офіційних розрахунків зводиться з позитивним сальдо;
- г) не можна сказати нічого визначеного.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40

Варіант 2

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що з перерахованого не належить до основних рис світового ринку:

- a) категорія товарного виробництва, що вийшла у пошуках збуту свої продукції за національні межі;

б) міждержавне переміщення товарів, що знаходяться під дією не тільки внутрішнього, але і зовнішнього попиту і пропозиції;

в) оптимізація використання чинників виробництва;

г) самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням руху товарів і послуг.

1.2. Яке з перерахованих нижче співвідношень витрат у відсутність зовнішньої торгівлі є визначальним для налагодження взаємовигідних зовнішньоторговельних стосунків:

а) співвідношення витрат на виробництво товару А в даній країні і за кордоном;

б) співвідношення витрат на виробництво товару А і товару Б в даній країні;

в) співвідношення витрат на виробництво товару А, виражених в одиницях товару Б, в даній країні і за кордоном;

г) всі відповіді вірні.

1.3. Введення тарифу великою країною буде ефективним, якщо:

а) виграш від поліпшення умов торгівлі перевищуватиме суму ефектів захисту і споживання;

б) виграш від поліпшення умов торгівлі буде менше суми ефектів захисту і споживання;

в) виграш від поліпшення умов торгівлі дорівнюватиме сумі ефектів захисту і споживання;

г) немає правильної відповіді.

1.4. Відмінною рисою прямих іноземних інвестицій в порівнянні з портфельними є:

а) прямі іноземні інвестиції дають право реального контролю над об'єктом вкладення;

б) ліквідність прямих іноземних інвестицій вище, ніж портфельних;

в) прямі іноземні інвестиції не сприяють передачі технологій;

г) немає правильної відповіді.

1.5. У структуру світової валютної системи не входять:

а) валюта і міжнародна ліквідність;

б) валютний курс і валютні ринки;

в) міжнародні валютно-фінансові організації;

г) експорт товарів.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна складає \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 3

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Світове господарство – це .

а) частина економічної теорії;

б) сукупність національних економік країн світу, зв'язаних між собою мобільними чинниками виробництва;

- в) міжнародний обмін товарами;
- г) синонім міжнародного розподілу праці.

1.2. Вперше вплив міжнародної торгівлі на розподіл доходів всередині країни розглядається в теорії:

- а) абсолютних переваг; б) відносних переваг;
- в) співвідношення чинників виробництва; г) конкурентних переваг.

1.3. Впровадження добровільних експортних обмежень:

- а) збільшує добробут країни-імпортера;
- б) вигідніше країні-імпортеру, ніж використання імпортової квоти;
- в) може принести вигаш країні-експортеру;
- г) приносить вигаш як країні-імпортеру, так і країні-експортеру.

1.4. Міграція робочої сили – це:

- а) в'їзд працездатного населення до певної країни з-за кордону;
- б) виїзд працездатного населення із певної країни за кордон;
- в) переселення працездатного населення з одних країн в інші терміном більше року, викликане причинами економічного і неекономічного характеру;

г) всі відповіді невірні.

1.5. У структуру світової валютної системи не входять:

- а) валюта і міжнародна ліквідність;
- б) валютний курс і валютні ринки;
- в) міжнародні валютно-фінансові організації;
- г) експорт товарів.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;

1.5. У структуру світової валютної системи не входять:

- а) валюта і міжнародна ліквідність;
- б) валютний курс і валютні ринки;
- в) міжнародні валютно-фінансові організації;
- г) експорт товарів.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40

Варіант 6

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Негативною величиною може бути:

а) торгове сальдо;	б) торговий оборот;
в) експортна квота;	г) імпортна квота.

1.2. Який із перерахованих інструментів торгової політики не має ефекту споживання:

а) імпортне мито;	б) імпортна квота;
в) внутрішня субсидія;	г) експортна субсидія.

1.3. Міжнародна міграція робочої сили у світовому масштабі призводить до:

- а) стабілізації обсягів виробництва;
- б) зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) зниження темпів економічного зростання.

1.4. «*J*-крива» показує, що девальвація призводить до :

- а) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його погіршення в довгостроковому періоді;
- б) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його покращення в довгостроковому періоді;
- в) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах;
- г) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах.

1.5. По характеру використання капітал ділиться на:

- а) офіційний і приватний;
- б) підприємницький і позиковий;
- в) кратко- і довгостроковий;
- г) прямі і портфельні інвестиції.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар *B*. Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар *B* становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару *B* за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар *A* описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 7

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Торговий оборот – це:

- а) сума вартісних обсягів експорту і імпорту;
- б) різниця вартісних обсягів експорту і імпорту;
- в) частка вартісних обсягів експорту і імпорту у ВВП;
- г) частка вартісних обсягів експорту і імпорту.

1.2. Більше всіх виграють від вільної зовнішньої торгівлі:

- а) споживачі;
- б) галузі, що конкурують з імпортом;
- в) країни, що розвиваються;
- г) молоді галузі виробництва.

1.3. За інших рівних умов в результаті міжнародної міграції робочої сили:

а) робочі, що залишилися в країні еміграції, і підприємці в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

б) підприємці в країні еміграції і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

в) робочі, що залишилися в країні еміграції, і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

г) підприємці і в країні еміграції, і в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш.

1.4. По рахунку поточних операцій фіксуються:

- а) експорт товарів;
- б) імпорт послуг;
- в) прямі інвестиції;
- г) відповіді а), б).

1.5. Що з нижче перерахованого сприяє підвищенню обмінного курсу національної валюти (за інших рівних умов):

- а) зниження відсоткових ставок в даній країні;
- б) підвищення в даній країні рівня цін;
- в) підвищення в даній країні рівня продуктивності праці;
- г) підвищення в даній країні ставок номінальної заробітної плати.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 8

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Вперше значення міжнародної торгівлі для економічного розвитку країни відзначили представники:

- а) меркантилізму;
- б) фізіократії;
- в) класичної політекономії;
- г) монетаризму.

1.2. Введення добровільних експортних обмежень:

- а) збільшує добробут країни-імпортера;
- б) вигідніше країні-імпортеріві, ніж використання імпортової квоти;
- в) може принести вигоду країні-експортеріві;
- г) приносить вигоду як країні-імпортеріві, так і країні-експортеріві.

1.3. Надання технічних знань, необхідних для монтажу і експлуатації обладнання, підготовка техніко-економічних обґрунтувань проектів називається:

- а) «ноу-хау»;
- б) інжиніринг;
- в) франчайзинг;
- г) ліцензування.

1.4. До офіційного капіталу не відносяться:

- а) кошти державного бюджету;
- б) державні позики;
- в) засоби міжнародних міжурядових організацій;
- г) засоби недержавних організацій.

1.5. Якщо Центральний банк продає офіційні валютні резерви на валютному ринку для підтримки фіксованого рівня валютного курсу, то:

- а) курс національної валюти зафіксований на рівні нижче за його рівноважне значення;
- б) курс національної валюти зафіксований на рівні вище за його рівноважне значення;
- в) платіжний баланс офіційних розрахунків зводиться з позитивним сальдо;
- г) не можна сказати нічого визначеного.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант № 9

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. За джерелами походження капітал, що знаходиться в русі на світовому ринку, ділиться на:

- а) офіційний і приватний;
- б) підприємницький і позиковий;
- в) кратко- і довгостроковий;
- г) ПІІ і портфельні інвестиції.

1.2. Оптимальний тариф малої країни:

- а) позитивний і менше тарифу великої країни;
- б) позитивний і більше тарифу великої країни;
- в) дорівнює нулю;
- г) негативний.

1.3. Ліцензія – це:

а) свідоцтво, що дає монопольне право використання винаходу і що діє 15-20 років на території певної країни;

б) дозвіл власника технології зацікавленій стороні на використання технології за певну плату впродовж певного періоду;

в) право автора винаходу на відтворення своєї технології і продаж його третім особам;

г) всі відповіді невірні.

1.4. Функціональна будова міжнародної економіки пояснюється:

а) історичною послідовністю розвитку форм МЕВ;

б) існуванням в світовому господарстві країн з різним рівнем ВВП на душу населення;

в) активізацією інтеграційних процесів в світовому господарстві;

г) правильні відповіді б), в).

1.5. Яке із тверджень відносно фіксованого валютного курсу є невірним:

а) переважний для невеликих відкритих економік, сильно залежних від зовнішньої торгівлі;

б) робить неможливим проведення незалежної грошово-кредитної політики;

в) виступає «автоматичним стабілізатором», що приводить в рівновагу платіжний баланс;

г) оптимальний у разі, коли країна стикається з непередбачуваними змінами в попиті на гроші.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;

2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;

- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40

Варіант 10

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. До офіційного капіталу не належать:

- а) кошти державного бюджету;
- б) державні позики;
- в) засоби міжнародних міжурядових організацій;
- г) засоби недержавних організацій.

1.2. Ефект доходу при введенні тарифу полягає в:

- а) збільшенні обсягів доходів внутрішніх виробників;
- б) збільшенні обсягів доходу бюджету;
- в) збільшенні обсягів доходів споживачів;
- г) немає правильної відповіді.

1.3. Зниження курсу національної валюти приводить до:

- а) зниження ціни експорту і імпорту;
- б) збільшення ціни експорту і імпорту;
- в) зниження ціни експорту і збільшення ціни імпорту;
- г) збільшення ціни експорту і зменшення ціни імпорту.

1.4 До негативних ефектів міграції робочої сили належать:

- а) навантаження на бюджет приймаючої країни;
- б) «витік мізків»;
- в) зниження продуктивності у ряді традиційних галузей;
- г) відповіді а), б), в).

1.5. Глобалізація як економічне явище є:

а) активізація трансграничних потоків товарів і послуг, капіталів, технологій, інформації, переорієнтація на світовий ринок в торгівлі, революцію в технології засобів зв'язку;

б) поширення ліберально-капіталістичної моделі економічної системи з властивими їй політичними і культурними цінностями;

в) модель економіки, що функціонує на основі загальних принципів, що забезпечуються однотипними інститутами;

г) правильні відповіді а), б), в).

2.Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3.Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4.Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 11

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. По характеру використання капітал ділиться на:

- а) офіційний і приватний;
- б) підприємницький і позиковий;
- в) кратко- і довгостроковий;
- г) прямі іноземні інвестиції і портфельні інвестиції.

1.2. «Добровільне» обмеження експорту передбачає:

- а) введення експортного мита експортером;
- б) квотування експорту експортером;
- в) квотування імпорту імпортером;
- г) квотування експорту імпортером.

1.3. «J – крива» показує, що девальвація призводить до :

- а) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його погіршення в довгостроковому періоді;
- б) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його покращення в довгостроковому періоді;
- в) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах;
- г) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах.

1.4. По рахунку поточних операцій фіксуються:

- а) експорт товарів;
- б) імпорт послуг;
- в) прямі інвестиції;
- г) відповіді а), б).

1.5. Що з перерахованого не належить до основних рис світового ринку:

- а) категорія товарного виробництва, що вийшла у пошуках збуту своєї продукції за національні межі;
- б) міждержавне переміщення товарів, що знаходяться під дією не тільки внутрішнього, але і зовнішнього попиту і пропозиції;
- в) оптимізація використання чинників виробництва;
- г) самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням руху товарів і послуг.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10

чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 12

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Причинами здійснення портфельних інвестицій не є:

а) прагнення розмістити капітал в тій країні і в тій галузі, де він приносить максимальний прибуток;

б) скорочення рівня оподаткування;

в) диверсифікація ризиків;

г) прагнення отримати контроль над об'єктом вкладення.

1.2. Імпортний тариф рівнозначний:

а) податку на споживання;

б) податку на споживання і субсидії на виробництво товарів, які конкурують з імпортом;

в) податку на споживання і податку на виробництво.

1.3. Класифікація валютних систем базується:

а) на тому, який саме актив визнається резервним;

б) золотому змісті;

в) виникненні паралельного обігу валют на ринку країни;

г) всі відповіді невірні.

1.4. Що з перерахованого не належить до основних рис світового ринку:

а) категорія товарного виробництва, що вийшла у пошуках збуту своєї продукції, за національні межі;

б) міждержавне переміщення товарів, що знаходяться під дією не тільки внутрішнього, але і зовнішнього попиту і пропозиції;

в) оптимізація використання чинників виробництва;

г) самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням руху товару і послуг.

1.5. За інших рівних умов в результаті міжнародної міграції робочої сили:

а) робочі, що залишилися в країні еміграції, і підприємці в приймаючій країні одержують чистий економічний вигащ;

б) підприємці в країні еміграції і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигащ;

в) робочі, що залишилися в країні еміграції, і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

г) підприємці і в країні еміграції, і в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 13

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Міжнародний рух капіталу призводить до:

- а) збільшення світового ВВП;
- б) збільшення доходів власників капіталу в країні, що вивозить капітал;
- в) скорочення доходів власників капіталу в країні, що імпортує капітал;
- г) правильні відповіді а); б); в).

1.2. Ефект споживання при введенні тарифів полягає в:

- а) збільшенні споживання товару унаслідок падіння його ціни на внутрішньому ринку;
- б) збільшенні чистого обсягу споживання в результаті поліпшення умов торгівлі;
- в) скороченні споживання товару унаслідок зростання його ціни на внутрішньому ринку;
- г) немає правильної відповіді.

1.3. Рахунок поточних операцій платіжного балансу включає все, за винятком:

- а) товарного імпорту;
- б) чистих доходів від інвестицій;
- в) змін в активах країни за кордоном;
- г) чистих поточних трансфертів.

1.4. Країни, що інтегруються, домовляються про свободу переміщення не тільки товарів і послуг, а і факторів виробництва. Цей процес називається:

- а) спільний ринок;
- б) зона вільної торгівлі;
- в) митний союз;
- г) економічний союз.

1.5. Глобалізація як економічне явище є:

- а) активізація трансграничних потоків товарів і послуг, капіталів, технологій, інформації, переорієнтація на світовий ринок в торгівлі, революцію в технології засобів зв'язку;
- б) поширення ліберально-капіталістичної моделі економічної системи з властивими їй політичними і культурними цінностями;
- в) модель економіки, що функціонує на основі загальних принципів, що забезпечуються однотипними інститутами;
- г) правильні відповіді а), б), в).

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40

Варіант 14

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Міграційне сальдо – це:

- а) різниця імміграції і еміграції;
- б) сума еміграції і імміграції;
- в) кількість людей, що виїхали із країни;
- г) кількість людей легальна, що в'їхали в країну.

1.2. Ефект переділу при введенні тарифу полягає в:

- а) перерозподілі доходів від споживачів до виробників продукції;
- б) перерозподілі доходів від споживачів до держбюджету;
- в) перерозподілі доходів з держбюджету до виробників продукції;
- г) перерозподілі доходів від виробників до споживачів продукції.

1.3. Дефіцит платіжного балансу може бути профінансований:

- а) за допомогою девальвації валюти;
- б) шляхом збільшення зовнішньої заборгованості;
- в) використання (витрачання) резервів іноземної валюти;
- г) відповіді б) і в) вірні.

1.4. Світове господарство – це .

- а) частина економічної теорії;
- б) сукупність національних економік країн світу, зв'язаних між собою мобільними факторами виробництва;
- в) міжнародний обмін товарами;
- г) синонім міжнародного розподілу праці.

1.5. Що належить до недоліків інтеграції:

- а) сприяння структурній перебудові економіки;
- б) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища;
- в) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
- г) збільшення кількості злиттів компаній.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 15

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. До позитивних ефектів міграції робочої сили не належить:

- а) «витік мізків»;
- б) розвиток перспективних галузей економіки;
- в) функціонування традиційних галузей економіки;
- г) розвиток етнічного бізнесу;

1.2. Якщо частка капіталу ТНК в зарубіжному підприємстві складає більше 50 %, то це підприємство відносно ТНК називається:

- а) філія;
- б) дочірнє підприємство;
- в) асоційована компанія;
- г) холдингова компанія.

1.3. Митний тариф на імпорт збільшить рівень добробуту нації, якщо:

а) він вводиться невеликою країною для захисту від конкуренції з боку крупної країни;

б) ставка митного збору на сировину і матеріали нижча, ніж на кінцеву продукцію;

в) країна, що вводить тариф, займає монопольне положення як імпортер;

г) країна, на імпорт з якої вводиться митний тариф, займає монопольне положення на світовому ринку як експортер.

1.4. Що з нижче перерахованого сприяє підвищенню обмінного курсу національної валюти (за інших рівних умов):

- а) зниження процентних ставок в даній країні;
- б) підвищення в даній країні рівня цін;
- в) підвищення в даній країні рівня продуктивності праці;
- г) підвищення в даній країні ставок номінальної заробітної плати.

1.5. Узгоджене скасування групою країн національних митних тарифів і введення єдиного тарифу і єдиної системи нетарифного регулювання торгівлі відносно третіх країн називається:

- а) спільний ринок;
- б) зона вільної торгівлі;
- в) митний союз;
- г) преференційна торгова угода.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30

експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 16

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. До негативних ефектів міграції робочої сили належать:

- а) навантаження на бюджет приймаючої країни;
- б) «витік мізків»;
- в) зниження продуктивності у ряді традиційних галузей;
- г) відповіді а), б), в).

1.2. Яке з перерахованих нижче співвідношень витрат у відсутність зовнішньої торгівлі є визначальним для налагодження взаємовигідних зовнішньоторговельних стосунків:

- а) співвідношення витрат на виробництво товару А в даній країні і за кордоном;
- б) співвідношення витрат на виробництво товару А і товару Б в даній країні;
- в) співвідношення витрат на виробництво товару А, виражених в одиницях товару Б, в даній країні і за кордоном;
- г) всі відповіді вірні.

1.3. Якщо відбувається ревальвація національної валюти, то, за інших рівних умов:

- а) постраждають галузі, орієнтовані на споживання імпортової сировини;
- б) постраждають галузі, орієнтовані на експорт;
- в) може вирости рівень безробіття в країнах – торгових партнерах даної країни;
- г) це є ознакою неспроможності уряду даної країни;

1.4. Якщо частка експорту у ВВП країни не перевищує 10 %, то економіка такої країни вважається:

- а) відносно закритою;
- б) відносно відкритою;
- в) зверх відкритою;
- г) інформації недостатньо.

1.5. Що належить до переваг інтеграції:

- а) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
- б) близькість рівнів розвитку різних країн;

- в) спільність проблем;
- г) збільшення розриву між бідними і багатими країнами.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 17

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що із перерахованого не належить до рис міграційного законодавства розвинених країн:

- а) квотування;
- б) обмеження особистого характеру;
- в) прийом всіх охочих;
- г) професійно-кваліфікаційні вимоги.

1.2. Яку з передумов не взяв до уваги Д. Рікардо, розробляючи теорію відносних переваг:

- а) рішення про спеціалізацію ухвалюється з урахуванням транспортних витрат;
- б) попит і пропозиція на товар абсолютно еластичні;
- в) фактори виробництва мобільні;
- г) у обміні беруть участь два товари, що виробляються в двох різних країнах.

1.3. Якщо Центральний банк продає офіційні валютні резерви на валютному ринку для підтримки фіксованого рівня валютного курсу, то:

- а) курс національної валюти зафіксований на рівні нижче за його рівноважне значення;
- б) курс національної валюти зафіксований на рівні вище за його рівноважне значення;
- в) платіжний баланс офіційних розрахунків зводиться з позитивним сальдо;
- г) не можна сказати нічого визначеного.

1.4. Глобалізація як економічне явище є:

- а) активізація трансграничних потоків товарів і послуг, капіталів, технологій, інформації, переорієнтація на світовий ринок в торгівлі, революція в технології засобів зв'язку;
- б) поширення ліберально-капіталістичної моделі економічної системи з властивими їй політичними і культурними цінностями;
- в) модель економіки, що функціонує на основі загальних принципів, що забезпечуються однотипними інститутами;
- г) правильні відповіді а), б), в).

1.5. Якщо частка капіталу ТНК в зарубіжному підприємстві складає більше 50 %, то це підприємство відносно ТНК називається:

- а) філія;
- б) дочірнє підприємство;
- в) асоційована компанія;
- г) холдингова компанія.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорту 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорту в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорту товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорту послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 18

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Міжнародний розподіл технології – це результат відмінностей між країнами:

- а) у темпах НТП;
- б) у забезпеченості працею;
- в) у забезпеченості капіталом;
- г) відповіді а), б), в).

1.2. Хто більше всіх виграє від вільної зовнішньої торгівлі:

- а) споживачі;
- б) галузі, що конкурують з імпортом;
- в) країни, що розвиваються;
- г) молоді галузі виробництва.

1.3. Яке з тверджень відносно фіксованого валютного курсу є невірним:

- а) переважний для невеликих відкритих економік, сильно залежних від зовнішньої торгівлі;

б) робить неможливим проведення незалежної грошово-кредитної політики;

в) виступає «автоматичним стабілізатором», що приводить до рівноваги платіжний баланс;

г) оптимальний у разі, коли країна стикається з непередбачуваними змінами в попиті на гроші.

1.4. По характеру використання капітал ділиться на:

а) офіційний і приватний; б) підприємницький і позиковий;

в) кратко- і довгостроковий; г) ПІІ і портфельні інвестиції.

1.5. Торговий оборот – це:

а) сума вартісних обсягів експорту і імпорту;

б) різниця вартісних обсягів експорту і імпорту;

в) частка вартісних обсягів експорту і імпорту у ВВП;

г) частка вартісних обсягів експорту і імпорту.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;

2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;

3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;

4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
-----------------	------

імпорт товарів	-120
----------------	------

експорт послуг	+60
----------------	-----

імпорт послуг	–40
чисті доходи від інвестицій	–20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	–160
офіційні резерви	+40.

Варіант 19

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. До інструментів правового захисту міжнародного переміщення технологій не належить:

- а) патент;
- б) ліцензія;
- в) копірайт;
- г) ноу-хау.

1.2. Імпортний тариф рівнозначний:

- а) податку на споживання;
- б) податку на споживання і субсидії на виробництво товарів, які конкурують з імпортом;
- в) податку на споживання і податку на виробництво.

1.3. Зниження курсу національної валюти призводить до:

- а) зниження ціни експорту і імпорту;
- б) збільшення ціни експорту і імпорту;
- в) зниження ціни експорту і збільшення ціни імпорту;
- г) збільшення ціни експорту і зменшення ціни імпорту.

1.4. Світове господарство – це .

- а) частина економічної теорії;
- б) сукупність національних економік країн світу, зв'язаних між собою мобільними факторами виробництва;
- в) міжнародний обмін товарами;
- г) синонім міжнародного розподілу праці.

1.5. Відмінною рисою прямих іноземних інвестицій в порівнянні з портфельними є:

- а) прямі іноземні інвестиції дають право реального контролю над об'єктом вкладення;
- б) ліквідність прямих іноземних інвестицій вища, ніж портфельних;
- в) прямі іноземні інвестиції не сприяють передачі технологій;
- г) немає правильної відповіді.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 20

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Ексклюзивне право автора літературного, аудио-, відеотвору на показ своєї роботи – це:

а) копірайт;	б) товарна марка;
в) інжиніринг;	г) ноу-хау.

1.2. Введення добровільних експортних обмежень:

- а) збільшує добробут країни-імпортера;
- б) вигідніше країні-імпортеріві, ніж використання імпоротної квоти;
- в) може принести вигравш країні-експортеріві;
- г) приносить вигравш як країні-імпортеріві, так і країні-експортеріві.

1.3. «J – крива» показує, що девальвація призводить до :

- а) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його погіршення в довгостроковому періоді;
- б) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому періоді і його покращення в довгостроковому періоді;
- в) погіршення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах;
- г) покращення балансу поточних операцій в короткостроковому і довгостроковому періодах.

1.4. Якщо частка експорту у ВВП країни не перевищує 10 %, то економіка такої країни вважається:

- а) відносно закритою;
- б) відносно відкритою;
- в) зверх відкритою;
- г) інформації недостатньо.

1.5. Приймаюча сторона як засіб підтримки прямих іноземних інвестицій використовує:

- а) підвищення курсу національної валюти;
- б) надання державних гарантій;
- в) відміна подвійного оподаткування;
- г) всі відповіді вірні.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;

- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 21

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. По рахунку поточних операцій фіксуються:

- а) експорт товарів;
- б) імпорт послуг;
- в) прямі інвестиції;
- г) відповіді а), б).

1.2. Введення тарифу великою країною буде ефективним, якщо:

а) виграш від покращення умов торгівлі перевищуватиме суму ефектів захисту і споживання;

б) виграш від покращення умов торгівлі буде менше суми ефектів захисту і споживання;

в) виграш від покращення умов торгівлі дорівнюватиме сумі ефектів захисту і споживання;

г) немає правильної відповіді.

1.3. Класифікація валютних систем базується:

- а) на тому, який саме актив визнається резервним;
- б) золотому змісті;
- в) виникненні паралельного обсягу валют на ринку країни;
- г) всі відповіді невірні.

1.4. По характеру використання капітал ділиться на:

- а) офіційний і приватний;
- б) підприємницький і позиковий;
- в) кратко- і довгостроковий;
- г) прями іноземні інвестиції і портфельні інвестиції.

1.5. Міжнародна міграція робочої сили у світовому масштабі приводить до:

- а) стабілізації обсягів виробництва;
- б) зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) зниження темпів економічного зростання.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60

імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 22

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. У структуру світової валютної системи не входять:

- а) валюта і міжнародна ліквідність;
- б) валютний курс і валютні ринки;
- в) міжнародні валютно-фінансові організації;
- г) експорт товарів.

1.2. Оптимальний тариф малої країни:

- а) позитивний і менше тарифу великої країни;
- б) позитивний і більше тарифу великої країни;
- в) дорівнює нулю;
- г) негативний.

1.3. Рахунок поточних операцій платіжного балансу включає все, за винятком:

- а) товарного імпорту;
- б) чистих доходів від інвестицій;
- в) змін в активах країни за кордоном;
- г) чистих поточних трансфертів.

1.4. Світове господарство – це .

- а) частина економічної теорії;
- б) сукупність національних економік країн світу, зв'язаних між собою мобільними факторами виробництва;
- в) міжнародний обмін товарами;
- г) синонім міжнародного розподілу праці.

1.5. За інших рівних умов в результаті міжнародної міграції робочої сили:

- а) робочі, що залишилися в країні еміграції, і підприємці в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;
- б) підприємці в країні еміграції і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

в) робочі, що залишилися в країні еміграції, і робочі в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш;

г) підприємці і в країні еміграції, і в приймаючій країні одержують чистий економічний вигравш.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 23

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. До цілей економічної інтеграції не належать:

- а) використання переваг економіки масштабу;
- б) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища;
- в) сприяння структурній перебудові економіки;
- г) ефект доміно.

1.2. Добровільне» обмеження експорту передбачає:

- а) введення експортного мита експортером;
- б) квотування експорту експортером;
- в) квотування імпорту імпортером;
- г) квотування експорту імпортером.

1.3. Дефіцит платіжного балансу може бути профінансований:

- а) за допомогою девальвації валюти;
- б) шляхом збільшення зовнішньої заборгованості;
- в) використання (витрачання) резервів іноземної валюти;
- г) відповіді б) і в) вірні.

1.4. До офіційного капіталу не належать:

- а) засоби здержавного бюджету;
- б) державні позики, позики;
- в) засоби міжнародних міжурядових організацій;
- г) засоби недержавних організацій.

1.5. Надання технічних знань, необхідних для монтажу і експлуатації обладнання, підготовка техніко-економічних обґрунтувань проектів називається:

- а) «ноу-хау»;
- б) інжиніринг;
- в) франчайзинг;
- г) ліцензування.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова ціна на товар A становить \$11. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 24

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Країни, що інтегруються, домовляються про свободу переміщення не лише товарів і послуг, а і факторів виробництва. Цей процес називається:

а) спільний ринок;	б) зона вільної торгівлі;
в) митний союз;	г) економічний союз.

1.2. Який із перерахованих інструментів торгової політики не має ефекту споживання:

а) імпортне мито;	б) імпортна квота;
в) внутрішня субсидія;	г) експортна субсидія.

1.3. Що з нижче перерахованого сприяє підвищенню обмінного курсу національної валюти (за інших рівних умов):

- а) зниження процентних ставок в даній країні;
- б) підвищення в даній країні рівня цін;
- в) підвищення в даній країні рівня продуктивності праці;
- г) підвищення в даній країні ставок номінальної заробітної плати.

1.4. Ліцензія – це:

а) свідоцтво, що дає монопольне право використання винаходу і що діє 15–20 років на території певної країни;

б) дозвіл власника технологій зацікавленій стороні на використання технології за певну плату протягом певного періоду;

в) право автора винаходу на відтворення своєї технології і продаж його третім особам;

г) всі відповіді невірні.

1.5. Міжнародна міграція робочої сили у світовому масштабі призводить до:

- а) стабілізації обсягів виробництва;
- б) зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) зниження темпів економічного зростання.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн Європи складала 29,6 % в загальному експорті українських товарів, та 27,2 % в загальному товарному імпорті України. Визначити питому вагу торгового оборота України з Європою в загальному торговому обороті України.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 15P$, а попит $D = 400 - 20P$. Світова ціна на товар B становить \$5. Уряд вводить тариф в розмірі \$2.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 150 - 3P$, а пропозиція $S = 40 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 35 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+40
імпорт товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 25

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Узгоджена відміна групою країн національних митних тарифів і введення єдиного тарифу і єдиної системи нетарифного регулювання торгівлі відносно третіх країн називається:

- а) спільний ринок;
- б) зона вільної торгівлі;
- в) митний союз;
- г) преференційна торгова угода.

1.2. Ефект доходу при введенні тарифу полягає в:

- а) збільшенні обсягів доходів внутрішніх виробників;
- б) збільшення обсягів доходу бюджету;
- в) збільшенні обсягів доходів споживачів;
- г) немає правильної відповіді.

1.3. Якщо відбувається ревальвація національної валюти, то, за інших рівних умов:

а) постраждають галузі, орієнтовані на споживання імпортової сировини;

б) постраждають галузі, орієнтовані на експорт;

в) може вирости рівень безробіття в країнах-торгових партнерах даної країни;

г) це є ознакою неспроможності уряду даної країни;

1.4. Міжнародний поділ технології – це результат відмінностей між країнами.

- а) у темпах НТП;
- б) у забезпеченості працею;
- в) у забезпеченості капіталом;
- г) відповіді а), б), в).

1.5. Причинами здійснення портфельних інвестицій не є:

- а) прагнення розмістити капітал в тій країні і в тій галузі, де він приносить максимальний прибуток
- б) скорочення рівня оподаткування
- в) диверсифікація ризиків;
- г) прагнення отримати контроль над об'єктом вкладення.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорту 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорту в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорту товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорту послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 26

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що належить до недоліків інтеграції:

- а) сприяння структурній перебудові економіки;
- б) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища;
- в) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
- г) збільшення кількості злиттів компаній.

1.2. Ефект споживання при введенні тарифів полягає в:

- а) збільшенні споживання товару унаслідок падіння його ціни на внутрішньому ринку;
- б) збільшенні чистого обсягу споживання в результаті покращення умов торгівлі;
- в) скороченні споживання товару унаслідок зростання його ціни на внутрішньому ринку;
- г) немає правильної відповіді.

1.3. Якщо Центральний банк продає офіційні валютні резерви на валютному ринку для підтримки фіксованого рівня валютного курсу, то:

- а) курс національної валюти зафіксований на рівні нижче за його рівноважне значення;
- б) курс національної валюти зафіксований на рівні вище за його рівноважне значення;
- в) платіжний баланс офіційних розрахунків зводиться з позитивним сальдо;
- г) не можна сказати нічого визначеного.

1.4. Міжнародний поділ технологій – це результат відмінностей між країнами:

- а) у темпах НТП;
- б) у забезпеченості працею;
- в) у забезпеченості капіталом;
- г) відповіді а), б), в).

1.5. Приймаюча сторона як засіб підтримки прямих іноземних інвестицій використовує:

- а) підвищення курсу національної валюти;
- б) надання державних гарантій;
- в) відміна подвійного оподаткування;
- г) всі відповіді вірні.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 27

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що належить до переваг інтеграції:

- а) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
- б) близькість рівнів розвитку різних країн;
- в) спільність проблем;
- г) збільшення розриву між бідними і багатими країнами.

1.2. Ефекту переділу при введенні тарифу полягає в:

- а) перерозподілі доходів від споживачів до виробників продукції;
- б) перерозподілі доходів від споживачів до держбюджету;
- в) перерозподілі доходів із держбюджету до виробників продукції;
- г) перерозподілі доходів від виробників до споживачів продукції.

1.3. Яке з тверджень відносно фіксованого валютного курсу є невірним:

- а) переважний для невеликих відкритих економік, сильно залежних від зовнішньої торгівлі;
- б) робить неможливим проведення незалежної грошово-кредитної політики;
- в) виступає «автоматичним стабілізатором», що приводить в рівновагу платіжний баланс;
- г) оптимальний у разі, коли країна стикається з непередбачуваними змінами в попиті на гроші.

1.4. Ексклюзивне право автора літературного, аудио-, відеотвору на показ своєї роботи – це:

- а) копірайт;
- б) товарна марка;
- в) інжиніринг;
- г) ноу-хау.

1.5. Відмінною рисою прямих іноземних інвестицій в порівнянні з портфельними є:

- а) прямі іноземні інвестиції дають право реального контролю над об'єктом вкладення;
- б) ліквідність прямих іноземних інвестицій вища, ніж портфельних;
- в) прямі іноземні інвестиції не сприяють передачі технологій;
- г) немає правильної відповіді.

2. Обсяг експорту товарів України за перший квартал 2009 року становив 8,5 млрд дол. США, що на 39,2 % нижче, ніж у відповідному кварталі 2008 року; обсяг імпорту товарів за перший квартал 2009 р. становив 9,6 млрд дол. США, що на 48,3 % менше, ніж у відповідному кварталі 2008 року. Визначити торгове сальдо і торговий оборот України за перший квартал 2008 і 2009 років.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 13P$, а попит $D = 800 - 22P$. Світова

ціна на товар A становить $\$11$. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорту 150 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорту в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 300 - 3P$, а пропозиція $S = 100 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 20 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+40
імпорту товарів	-30
експорт послуг	+15
імпорту послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 28

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що належить до передумов інтеграції:

- а) сприяння структурній перебудові економіки;
- б) відтік ресурсів з менш економічно розвинених країн в більш розвинуті;
- в) близькість рівнів економічного розвитку і ступінь розвитку ринкових відносин;

г) Овирішення завдань торгової політики.

1.2. Введення добровільних експортних обмежень:

- а) збільшує добробут країни-імпортера;
- б) вигідніше країні-імпортеріві, ніж використання імпортової квоти;
- в) може принести вигратш країні-експортеріві;
- г) приносить вигратш як країні-імпортеріві, так і країні-експортеріві.

експорт послуг	+15
імпорт послуг	-10
чисті доходи від інвестицій	-5
чисті трансферти	+10
приплив капіталу	+10
відплив капіталу	-40
офіційні резерви	+10.

Варіант 29

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Що належить до цілей інтеграції:

- а) використання позитивного ефекту масштабу;
- б) географічна близькість;
- в) спільність проблем;
- г) збільшення кількості поглинань компаній.

1.2. Оптимальний тариф малої країни:

- а) позитивний і менше тарифу великої країни;
- б) позитивний і більше тарифу великої країни;
- в) дорівнює нулю;
- г) негативний.

1.3. Вперше значення міжнародної торгівлі для економічного розвитку країни відзначили представники:

- а) меркантилізму;
- б) фізіократії;
- в) класичної політекономії;
- г) монетаризму.

1.4. Міжнародна міграція робочої сили у світовому масштабі приводить до:

- а) стабілізації обсягів виробництва;
- б) зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) пониження темпів економічного зростання.

1.5. У структуру світової валютної системи не входять:

- а) валюта і міжнародна ліквідність;
- б) валютний курс і валютні ринки;
- в) міжнародні валютно-фінансові організації;
- г) експорт товарів.

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США і збільшився порівняно з 2006 роком на 28 %; обсяг імпорту товарів за 2007 рік становив 60,4 млрд дол. США, що на 36,9 % більше, ніж у 2006 році. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України за 2006, 2007 роки.

3. Україна виробляє і споживає товар A . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 100 + 10P$, а попит $D = 800 - 20P$. Світова ціна на товар A становить \$12. Уряд вводить квоту, обмежуючи імпорт 40 штуками. Визначити:

- 1) Обсяг виробництва і ціну товару A за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Внутрішню ціну товару A за умови введення квоти;
- 4) Розмір збільшення доходів імпортерів, що отримали право на імпорт в межах квоти.

4. Попит на товар B описується формулою $D = 500 - 5P$, а пропозиція $S = 200 + P$. Ціна встановилась на рівні, менше рівноважного на 30 грошових одиниць. Визначити вартісний обсяг імпорту.

5. На базі наступних даних визначити 1) торговий баланс і 2) баланс офіційних розрахунків.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Варіант 30

1. Знайдіть правильну відповідь і поясніть:

1.1. Негативною величиною може бути:

а) торгове сальдо;	б) торговий оборот;
в) експортна квота;	г) імпортна квота.

1.2. Яку із передумов не взяв до уваги Д. Рікардо, розробляючи теорію відносних переваг:

- а) рішення про спеціалізацію ухвалюється з урахуванням транспортних витрат;
- б) попит і пропозиція на товар абсолютно еластичні;
- в) фактори виробництва мобільні;
- г) у обміні беруть участь два товари, вироблювані в двох різних країнах.

1.3. Введення тарифу великою країною буде ефективним, якщо:

- а) вигоду від покращення умов торгівлі перевищуватиме сума ефектів захисту і споживання;
- б) вигоду від покращення умов торгівлі буде менше суми ефектів захисту і споживання;
- в) вигоду від покращення умов торгівлі дорівнюватиме сумі ефектів захисту і споживання;
- г) немає правильної відповіді.

1.4. Приймаюча сторона як засіб підтримки прямих іноземних інвестицій використовує:

- а) підвищення курсу національної валюти;
- б) надання державних гарантій;
- в) відміна подвійного оподаткування;
- г) всі відповіді вірні.

1.5. Якщо відбувається ревальвація національної валюти, то, за інших рівних умов:

- а) постраждають галузі, орієнтовані на споживання імпортової сировини;
- б) постраждають галузі, орієнтовані на експорт;
- в) може вирости рівень безробіття в країнах-торгових партнерах даної країни;
- г) це є ознакою неспроможності уряду даної країни;

2. Обсяг експорту товарів України за 2007 рік становив 49,8 млрд дол. США, імпорту 60,4 млрд дол. США. Частка країн СНД складала 37,9 % в загальному експорті українських товарів, та 41,1 % в загальному товарному імпорті України. Визначити торговий оборот і торгове сальдо України з СНД за цей період.

3. Україна виробляє і споживає товар B . Його внутрішня пропозиція описується формулою $S = 50 + 5P$, а попит $D = 400 - 10P$. Світова ціна на товар B становить \$10. Уряд вводить тариф в розмірі \$5.

Визначити:

- 1) Обсяг споживання і ціну товару B за умов відсутності торгівлі;
- 2) Обсяг імпорту в умовах вільної торгівлі;
- 3) Величину зміни обсягу імпорту при введенні тарифу;
- 4) Доходи держбюджету при введенні тарифу.

4. Попит на товар A описується формулою $D = 200 - 4P$, а пропозиція $S = 20 + 2P$. Світова ціна становить \$10. Уряд вводить квоту в розмірі 60 штук. Визначити вартісний обсяг імпорту з квотою.

5. На базі наступних даних визначити 1) баланс поточних операцій і 2) баланс руху капіталів.

експорт товарів	+160
імпорт товарів	-120
експорт послуг	+60
імпорт послуг	-40
чисті доходи від інвестицій	-20
чисті трансферти	+40
приплив капіталу	+40
відплив капіталу	-160
офіційні резерви	+40.

Вказівки до виконання розрахункового завдання

Відповідно до навчального плану з міжнародної економіки студент виконує одне розрахункове завдання, яке є допуском до складання іспиту. Головна мета його – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу.

Вимоги до оформлення розрахункового завдання:

- **варіант розрахункового завдання** визначається за останньою цифрою номера залікової книжки студента. *Наприклад, якщо це цифра «5», то можна обрати один з трьох варіантів розрахункового завдання: 5, 15 або 25;*

- **титульний лист** (див. додаток А) обов'язково повинен містити назву кафедри, дисципліни, номер варіанту, П.І.Б. студента, номер групи та залікової книжки;

- **текст** розрахункового завдання виконується рукописним або комп'ютерним способом;

- при вирішенні **завдань** треба, по-перше, переписати текст завдання та дати на нього відповідь з поясненнями; по-друге, кожне нове завдання починати з нової сторінки;

- наприкінці розрахункового завдання обов'язково повинен бути **перелік джерел інформації** (див. додаток Б).

При розв'язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.

ДОДАТКИ:

ДОДАТОК А. Зразок титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Харківський політехнічний інститут»

Кафедра загальної економічної теорії

Розрахункове завдання

Дисципліна _____

Варіант _____

Перевірив

Виконав

П.І.Б. _____

П.І.Б. студента _____

вчений ступінь,

звання _____

навчальна група _____

оцінка, підпис _____

номер залікової книжки _____

Харків 2018

ДОДАТОК Б. Приклади бібліографічного опису джерел інформації

В.1. Опис джерел інформації складається з елементів, що становлять відомості про нього.

В.1.1. Відомості про книги повинні включати: прізвище (у називному відмінку) і ініціали автора; заголовок книги; призначення книги; найменування установи, що опублікувала книгу; місце видання; видавництво; рік видання; загальний обсяг у сторінках.

Приклади:

1. Шибаева Н. В. Международная экономика: учеб. пособ. / Н. В. Шибаева, Я. А. Максименко. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2007. – 176 с.

В.1.2. Відомості про статтю повинні включати: прізвище й ініціали автора; заголовок статті; найменування газети, журналу, збірника; місце видання (для збірників); рік видання; число й місяць (для газет); відомості про серії (якщо вона є); номер, випуск, том (для журналів, збірників); сторінки, на яких поміщена стаття (крім газет обсягом до 6 сторінок).

Приклади:

1. Архиреев С. И. Конкурентная среда предприятий: международный аспект / С. И. Архиреев, Т. А. Дяченко // Наукові записки Харківського економіко-правового університету. – 2005. – № 2(3). – С. 117–122.

1. Дяченко Т. А. Методичний підхід до розробки конкурентних стратегій промислових підприємств з надання ремонтних послуг [Електронний ресурс] / Т. А. Дяченко // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. – Режим доступу до журн. : www.economy.nayka.com.ua.

2. Максименко Я. А. Проблема «витікання мізків» в Україні / Я. А. Максименко // Тези доповідей ХХ-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»], (Харків, 15–17 травня 2012 р.) / НТУ «ХПИ». – Харків : НТУ «ХПИ», 2012. – Ч. 3. – С. 166.

3. Максименко Я. А. Україна в системі світового господарства / Я. А. Максименко, І. І. Хайло, Ю. А. Федько // Тези доповідей ХХІ-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»], (Харків, 15–17 жовтня 2014) / НТУ «ХПИ». – Харків : НТУ «ХПИ», 2014. – Ч. 3. – С. 177.

ДОДАТОК В. Питання до екзамену (заліку)

1. Предмет міжнародної економіки. Місце міжнародної економіки в системі економічних наук.
2. Методи та функції міжнародної економіки.
3. Виникнення і сутність світового господарства. Етапи розвитку світового господарства.
4. Економічний зміст міжнародного розподілу праці і його види.
5. Взаємозв'язок міжнародного розподілу праці, міжнародної спеціалізації і кооперації.
6. Характеристика сучасного етапу розвитку світового господарства.
7. Основні тенденції розвитку світового господарства.
8. Україна в системі світового господарства.
9. Виникнення й еволюція світового ринку.
10. Сучасний ринок: основні риси, структура, закони прямивання.
11. Міжнародний рух товарів, рівновага на світовому ринку.
12. Кон'юнктура світового ринку: поняття, кон'юктуроутворюючі фактори, рівні.
13. Україна як суб'єкт світового ринку.
14. Поняття міжнародних економічних відносин. Ознаки і особливості міжнародних економічних відносин.
15. Суб'єкти й об'єкти міжнародних економічних відносин.
16. Засіб руху системи міжнародних економічних відносин. Умови розвитку сучасних міжнародних економічних відносин.
17. Основні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин.
18. Міжнародні економічні організації і їх роль у сучасній світовій економіці.
19. ГАТТ/ВТО: цілі, принципи, функції.
20. МВФ і його функції.
21. Група світового банку і рішення проблем структурних перетворень в економіці.
22. Значення організацій ООН у рішенні соціальних проблем.
23. Становлення державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків України.
24. Меркантилістська теорія міжнародної торгівлі.
25. Теорія абсолютних переваг.
26. Теорія порівняльних переваг.
27. Теорія співвідношення факторів виробництва.

28. Теорема Хекшера – Оліна.
29. Теорема вирівнювання цін на фактори виробництва Хекшера – Оліна – Самуельсона.
30. Парадокс Леонтьєва.
31. Державне регулювання міжнародної торгівлі: види, інструменти, оцінка.
32. Економічний зміст і класифікація митних тарифів і мит.
33. Економічні ефекти тарифів.
34. Особливості впливу тарифів на економіку малої і великої країни.
35. Оптимальний тариф і проблема його визначення.
36. Експортний тариф: причини використання й економічні ефекти.
37. Імпортні квоти: поняття, класифікація, економічні ефекти.
38. Порівняльний аналіз імпортного мита і квоти.
39. Ліцензування. Класифікація ліцензій і механізм їх розподілу.
40. «Добровільні» експортні обмеження і їх наслідки.
41. Приховані методи торгової політики: класифікація й економічні ефекти.
42. Внутрішні субсидії і їхні наслідки.
43. Експортні субсидії і їхні наслідки.
44. Експортні кредити.
45. Демпінг: форми, умови, наслідки. Антидемпінгова політика.
46. Аргументи за і проти протекціонізму.
47. Динаміка і структура зовнішньої торгівлі України.
48. Значення зовнішньої торгівлі для України.
49. Основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України та методи її регулювання.
50. Міжнародний ринок валют; його структура. Форми торгівлі валютою. Валютні ризики. Хеджування.
51. Міжнародний ринок боргових зобов'язань. Проблема міжнародної заборгованості та шляхи її вирішення.
52. Міжнародний ринок фінансових деривативів.
53. Міжнародні інвестиції.
54. Прямі зарубіжні інвестиції: причини, наслідки.
55. Міжнародні корпорації і їх значення в сучасній світовій економіці.
56. Портфельні інвестиції: причини, види.
57. Україна і міжнародний рух капіталу. Проблеми залучення іноземних інвестицій до України.

58. Міжнародний рух технологій.
59. Життєвий цикл товару в міжнародній торгівлі: його сутність і значення.
60. Механізми міжнародної передачі технології.
61. Державне регулювання передачі технології.
62. Участь України в міжнародній передачі технологій.
63. Сутність і значення міжнародного кредиту. Особливості та основні форми міжнародного кредиту.
64. Світовий ринок праці і його характеристика. Особливості сучасного світового ринку праці.
65. Причини, види міжнародної міграції робочої сили.
66. Економічні ефекти міграції.
67. Показники і напрямки міграції робочої сили.
68. Державне регулювання міграції.
69. Проблеми міграції робочої сили в Україні.
70. Проблема «утікання мізків» і шляхи її вирішення.
71. Поняття та елементи валютно-фінансової системи.
72. Валюта: поняття та класифікація.
73. Конвертованість валюти.
74. Передумови переходу до конвертованості національної валюти.
75. Паралельний обіг валют: сутність, причини, форми.
76. Методи зменшення паралельного обігу валют в Україні.
77. Система золотого стандарту.
78. Система золотодевізного стандарту.
79. Сучасна валютна система.
80. Європейська валютна система.
81. Проблема включення України до світової валютної системи.
82. Валютний курс і його різновиди.
83. Розрахункові види валютного курсу.
84. Види валютних курсів за ступенем гнучкості, їх переваги і недоліки.
85. Рівноважний валютний курс. Фактори, що впливають на валютний курс.
86. Адаптація валютного курсу в умовах фіксованого і плаваючого валютного курсу.
87. Еластичність попиту і пропозиції іноземної валюти: визначення, види, значення.

88. Умова Маршалла – Лернера і стабільність валютного ринку.
89. Джей-крива.
90. Фактори, що впливають на вибір системи валютного курсу.
Проблема курсоутворення в Україні.
91. Платіжний баланс: принципи побудови, джерела інформації, значення.
92. Рахунки платіжного балансу. Фінансування платіжного балансу.
93. Платіжний баланс України.
94. Інтернаціоналізація виробничих зв'язків.
95. Інтеграція національних економік: передумови, цілі. Етапи інтеграції.
96. Західноєвропейська інтеграція.
97. Глобалізація міжнародних економічних відносин.
98. Участь України в процесах інтернаціоналізації, інтеграції, глобалізації. Вплив даних процесів на економіку України.
99. Взаємозв'язок інтернаціоналізації, інтеграції, глобалізації.
100. Проблема інтеграції України до світової економіки.

Список літератури:

1. Архиреев С. И. Дуализм институциональной архитектоники и задачи рыночной трансформации / С. И. Архиреев // Институційна архітектоніка та механізм економічного розвитку: матеріали симпозиуму. – Харків : ІЕП МОН України, 2005. – С. 85 – 88.
2. Архиреев С. И. Издержки эксплуатации экономической системы и институциональный транзакционный сектор экономики / С. И. Архиреев. – Донецк : «Каштан», 2005. – С. 263 – 285.
3. Архиреев С. Институциональные преобразования и транзакционные издержки / С. Архиреев // Бизнес Информ. – 1998. – № 11. – С. 20 – 22.
4. Архиреев С. И. Конкурентная среда предприятий: международный аспект / С. И. Архиреев, Т. А. Дяченко // Наукові записки Харківського економіко-правового університету. – 2005. – № 2 (3). – С. 117 – 122.
5. Архиреев С. И. Роль углубленного анализа комплементарности торговли для оценки эффективности международного бизнеса в условиях имплементации соглашения об ассоциации Украины и ЕС / С. И. Архиреев // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – № 60 (1169). – С. 168 – 171.
6. Архиреев С. И. Сутність соціального капіталу індивіда з позицій неінституціональної та неокласичної економіки / С. И. Архиреев, М. В. Шипілова // Соціальна економіка. – 2010. – № 1. – С. 145 – 159.
7. Архиреев С. И. Эффективность международного бизнеса: макроэкономический аспект / С. И. Архиреев // Труды 11-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2015»], (Харків, 7-9 грудня 2015 р.) / НТУ «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – С. 159 – 162.
8. Білорус О. Г. Глобальні стратегії Євросоюзу : монографія / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко, І. І. Вітер; за наук. ред. О. Г. Білоруса. – Київ : КНЕУ, 2009. – 528 с.
9. Вишняков В. М. Стратегии развития международных экономических интеграционных процессов Украины: монография / В. М. Вишняков. – Сімферополь : Феникс, 2009. – 160 с.
10. Гаврилова И. В. Взаимоотношения Украины с

международными финансовыми организациями / И. В. Гаврилова, Я. А. Максименко // Тези доповідей ХХІІ-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»], (Харків, 15–17 жовтня 2014 р) / НТУ «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – Ч. 3. – С. 176.

11.Голенищева О. В. Тенденции развития внешнеторговых отношений в Украине / О. В. Голенищева, Я. А. Максименко // Труды VI-ї Міжнар. наук.-практ. internet-конф. студентів та молодих вчених [«Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність»], (Харків, 20 грудня 2015 р.) / НТУ «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – С. 105 – 106.

12.Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини: підручник / Л. Горбач, О. Плотніков. – Київ : Кондор, 2005. – 266 с.

13.Грущинська Н. М. Теоретичні основи європейської економічної інтеграції України: монографія / Н. М. Грущинська – Київ : Корбуш, 2008. – 231 с.

14.Губенко В. І. Зовнішньоекономічна політика України на шляху виходу із кризи та стійкого зростання / В. І. Губенко // Економіка та управління АПК. Зб. наук. праць БНАУ. – 2010. – Вип. 2 / 71. – С. 16 – 23.

15.Дяченко Т. А. Конкурентоспособность экономики Украины в контексте современных тенденций развития мирового хозяйства / Т. А. Дяченко, В. А. Гырова // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2009. – № 36-1. – С. 146 – 153.

16.Дяченко Т. А. Особенности разработки стратегий фирм в условиях глобализации / Т. А. Дяченко // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2006. – № 02 (1). – С. 71 – 74.

17.Зінченко Я. В. За межами вибору між ефективністю та справедливістю: Міжнародний підхід / Я. В. Зінченко, С. І. Архієреєв.– Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 172 с.

18.Зиядуллаев Н. СНГ в глобальной экономике: стратегия развития и национальная безопасность / Н. Зиядуллаев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 4. – С.29 – 34.

19. Киреев А. П. Международная экономика : учеб. пособ. : в 2-х ч. / А. П. Киреев. – Москва : Междунар. отношения, 2001. – Ч. I: Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. – 2001. – 416 с.

20. Киреев А. П. Международная экономика : учеб. пособ. : в 2-х ч. / А. П. Киреев. – Москва : Междунар. отношения, 2001. – Ч. II : Международная макроэкономика : открытая экономика и макроэкономическое программирование. – 2001. – 488 с.

21. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – Київ : Знання, 2008. – 406 с.

22. Максименко Я. А. Глобализация как общемировой процесс и место в нем Украины / Я. А. Максименко, Н. О. Сорокина // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2012.– № 25 (931). – С. 98 – 106.

23. Максименко Я. А. Деякі аспекти інтеграції України до світової економічної системи / Я. А. Максименко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015.– № 25 (1134). – С. 111 – 116.

24. Максименко Я. А. Зовнішньоторговельні відносини України / Я. А. Максименко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – № 60 (1169). – С. 145 – 148.

25. Максименко Я. А. Зовнішня міграція в Україні: сприяння розвитку чи бар'єр? / Я. А. Максименко, А. О. Талалаєва // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – Т. 2, № 5. – С. 240 – 244.

26. Максименко Я. А. Зовнішня торгівля України / Я. А. Максименко // Тези доповідей XXIII-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»], (Харків, 20–22 травня 2015 р) / НТУ «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – Ч. 3. – С. 185.

27. Максименко Я. А. Інтеграція України до світової економічної системи / Я. А. Максименко, Т. А. Дяченко // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка і управління в умовах глобалізації»], (Донецьк 1-7 грудня 2010 р.) / М-во освіти і науки України, Донецьк. нац. ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Ін-т економіки і упр. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – С. 286 – 288.

28. Максименко Я. А. Миграционные процессы в Украине: проблемы и перспективы / Я. А. Максименко, И. И. Хайло // Вісник

Національного технічного університету «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – № 23 (1066). – С. 40 – 47.

29.Максименко Я. А. Основні напрямки регулювання та стабілізації міграційних процесів в Україні / Я. А. Максименко, А. В. Меглій // Сб. научных трудов по материалам VI-й Межд. науч.-практ. конф. «Переяславская Рада», 15–16 декабря 2011 г. / НТУ «ХПІ». – Харьков : НТУ «ХПІ», 2011. – С. 362 – 366.

30.Максименко Я. А. Проблема курсообразования в Украине / Я. А. Максименко, В. В. Шпитальный // Труды 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф. [«Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2016»], (Харків, 6-8 грудня 2016 р.) / НТУ «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – С. 104 – 107.

31. Максименко Я. А. ТНК и перспективы их развития в Украине / Я. А. Максименко // Вестник Национального технического университета «ХПІ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПІ», 2006. – № 2 (1). – С. 129 – 133.

32. Максименко Я. А. Украина в процессах международного движения капитала: проблемы и пути решения / Я. А. Максименко, Д. О. Побережный / Сб. научных трудов по материалам III междунар. наук.-практ. конф. «Переяславская Рада», 18-19 декабря 2008 г. / НТУ «ХПІ». – Харьков : НТУ «ХПІ», 2009. – С.161 – 165.

33. Максименко Я. А. Украина в системе международных экономических отношений / Я. А. Максименко, И. В. Гаврилова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – № 23 (1066). – С. 33 – 39.

34.Міжнародна економіка: навч.-метод. посібник для студентів економічних та менеджерських спеціальностей заочної форми навчання / [С. І. Архієреєв, Я. А. Максименко, Ф. В. Абрамов та ін.]; за ред. С. І. Архієреєва, Я. А. Максименко – Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – 92 с.

35.Міжнародна економіка : навч-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [А. М. Поручник, Я. М. Столярчук, О. Д. Павловська та ін.] – Київ : КНЕУ, 2005. – 156 с.

36.Масловська Л. До питання оцінки передумов інтеграції України в ЄС / Л. Масловська // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 72 – 79.

37.Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку : навч. посіб. / М. Г. Нікітіна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 192 с.

38.Новицький В. Е. Міжнародна економічна діяльність України: підручник / В. Е. Новицький. – Київ : КНЕУ, 2003 – 948 с.

39.Офманис Я. Цикл изменения курса евро – доллар / Я. Офманис // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 9. – С. 102 – 107.

40.Пилипчук В. М. Ключові проблеми економічного розвитку країни./ В. М. Пилипчук // Економічний часопис – XXI. – 2010. – № 3-4. – С.20 – 22.

41.Попадинець О. Роль державної підтримки розвитку венчурного бізнесу для збільшення випуску високотехнологічної та інноваційної продукції [Електроний ресурс] / О. Попадинець, С. Архієреєв.– Режим доступу: www.niss.gov.ua.

42.Руденко Л. В. Транснаціональні корпорації: навч-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Л. В. Руденко. – Київ: КНЕУ, 2004. – 227 с.

43.Румянцев А. П. Міжнародна торгівля послугами: навч. посіб. / А. П. Румянцев, Ю. О. Коваленко. – Київ: Центр навч літ-ри, 2003. – 112с.

44.Руда О. Проблеми інтеграції України у світове господарство / О. Руда // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 4 (29). – с.68 – 72.

45.Рязанцев С. В. Трудовая миграция в СНГ: тенденции и проблемы регулирования/ С. В. Рязанцев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 11. – С. 65 – 69.

46.Солонінко К. С. Міжнародна економіка : навч. посіб. / К. С. Солонінко. – Київ : Кондор, 2008. – 382 с.

47.Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. – Київ : КНЕУ, 2009. – 302 с.

48.Сторонянська І. З. Міжрегіональні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку : монографія. / І. З. Сторонянська. – Львів : ІРД НАНУ, 2009. – 388 с.

49.Сторонянська І. З. Міжрегіональна інтеграція України: основні протиріччя та завдання державної політики / І. З. Сторонянська // Економіка та право. – 2008. – № 1. – С. 75 – 79.

50.Талалаева А. А. Проблема ефективного інвестирования в Украине в контексте мирового опыта / А. А. Талалаева, Т. А. Дяченко // Вестник Национального технического университета "ХПИ". Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2011. – № 8. – С. 94-100.

51.Тарасенко Т. В. Досвід упровадження урядових програм інноваційного розвитку : монографія / Т. В. Тарасенко, С. І. Архієреєв ; Нац. ін-т стратег. дослідж., Регіон. філ. у м. Харкові. – Харків : Золоті

сторінки, 2007. – 96 с.

52. Фомишин С. В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий: учеб. пособ. / С. В. Фомишин. – Херсон : Олди-плюс, 2002. – 558 с.

53. Холопов А. Валютный курс как инструмент макроэкономического регулирования / А. Холопов // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 12. – С. 25 – 33.

54. Шибаева Н. В. Международная экономика : учеб. пособие / Н. В. Шибаева, Я. А. Максименко. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2007. – 176 с.

55. Шумский Н. Н. Общее экономическое пространство государств содружества: оптимальный формат / Н. Н. Шумский // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 2. – С. 91 – 97

56. Школа І. М. Регіональні принципи та економічні аспекти інтеграції України в Європейський Союз / І. М. Школа, О. М. Верстяк // Регіональна економіка. – 2009. – № 2. – С. 222 – 228.

57. Юхименко В. Україна в глобальних інтеграційних процесах / В. Юхименко // Вісник Київ. нац. торг-екон. ун-ту. – 2010. – № 3. – С. 16 – 25.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	4
1.1. Основи міжнародної економіки	4
Міжнародна економіка як наука	4
Світове господарство: сутність, еволюція	5
Міжнародний поділ праці: економічний зміст і його види.....	6
Міжнародна спеціалізація і кооперація та їх взаємозв'язок	7
Світовий ринок: сутність, еволюція, класифікація	9
Міжнародні економічні відносини: форми, ознаки	10
Економічна інтеграція передумови, цілі, етапи	11
Глобалізація міжнародних економічних відносин: сутність, фактори, наслідки	12
Міжнародні економічні організації і їх функції	13
Контрольні запитання і завдання	16
1.2. Міжнародна мікроекономіка	18
Теорія міжнародної торгівлі меркантилістів	18
Теорія абсолютних переваг А. Сміта.....	20
Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо	21
Теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера – Оліна	22
Парадокс Леонтьєва.....	24
Митний тариф: функції і вплив на економіку малої і великої країни	25
Квота та її наслідки.....	28
«Добровільні» експортні обмеження та їх економічні ефекти.....	29
Приховані методи торговельної політики: їх класифікація та наслідки	29
Внутрішня субсидія та її економічні ефекти	30
Експортна субсидія та її наслідки	32
Демпінг: умови, наслідки.....	33
Міжнародний рух капіталу: причини, форми, наслідки.....	33
Транснаціональні корпорації: конкурентні переваги, наслідки функціонування.....	35
Міжнародна міграція робочої сили: причини й економічні ефекти.....	36
Міжнародна передача технологій: причини, форми.....	37

Контрольні запитання і завдання	39
1.3. Міжнародна макроекономіка	41
Міжнародна валютно-фінансова система:	
сутність, еволюція.....	41
Валютний курс. Попит і пропозиція іноземної валюти.	
Рівноважний валютний курс.....	43
Фіксований валютний курс:способи фіксації, переваги і недоліки	45
Плаваючий валютний курс: різновиди, переваги і недоліки	47
Проміжні види валютних курсів: переваги і недоліки	48
Еластичність попиту і пропозиції іноземної валюти:	
вимірювання, види.....	49
Умова Маршалла – Лернера і стабільність валютного ринку ...	50
Джей-крива та її значення.....	51
Вибір режиму валютного курсу	52
Платіжний і торговий баланс, їх складові.....	53
Контрольні запитання і завдання	54
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	57
Варіанти індивідуальних розрахункових завдань.....	57
Вказівки до виконання розрахункових завдань	109
ДОДАТКИ:	110
ДОДАТОК А. Зразок титульного аркуша	110
ДОДАТОК Б. Приклади бібліографічного опису джерел інформації....	111
ДОДАТОК В. Питання до екзамену (заліку)	112
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	116

Навчальне видання

МАКСИМЕНКО Яна Анатоліївна

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ**

Навчальний посібник
для студентів економічних спеціальностей
очної й заочної форми навчання

Відповідальний за випуск *С. І. Архієреєв*
Роботу до друку рекомендував *М. І. Погорєлов*
В авторській редакції
Комп'ютерна верстка *Д. Т. Лейба*

План 2017 р., п. 56

Підп. до друку 27.02.2017 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Друк цифровий
Ум.друк. арк. 7,2. Тираж 50 прим. Зам.27-02

Видавництво та друк

ФОП Іванченко І.С.

пр. Тракторобудівників,89-а/62, м. Харків, 61135

тел.: +38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua

